

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

«نسخه ترمیم یافته»

بهمن ۱۴۰۲

عید فاطمہ استناد

فهرست

- مقدمه
- فصل اول: کلیات
- فصل دوم: بیانیه ارزش‌ها
- فصل سوم: بیانیه ماموریت
- فصل چهارم: چشم‌انداز
- فصل پنجم: اهداف کلان
- فصل ششم: راهبردهای کلان
- فصل هفتم: اهداف عملیاتی و راهکارها (ذیل اهداف کلان و راهبردها)
- فصل هشتم: چارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش
- فصل نهم: مدرسه صالح در افق ۱۴۱۴
- فصل دهم: شاخص‌های راهبردی ارزشیابی نظام تربیت رسمی عمومی

غیر قابل استناد

من به همه مسئولین و دست‌اندرکاران سفارش می‌کنم که به هر شکل ممکن وسایل ارتقای اخلاقی، اعتقادی، علمی و هنری جوانان را فراهم سازید و آنان را تا مرز رسیدن به بهترین ارزش‌ها و نوآوری‌ها همراهی کنید و روح استقلال و خودکفایی را در آنان زنده نگهدارید.

(صحیفه امام ج ۲۱ ص ۹۶)

غیر قابل استناد

رهنمودهای مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

اولا بایستی سند تحول دائما به روزرسانی شود... ثانيا برای اجرای سند تحول یک نقشه راه لازم است... نکته سوم این که این نقشه راه باید از سوی دولت و مجلس حمایت بشود... دیگر این که برای سند تحول یک بدیلی و رقیبی درست نکنند. سند تحول یک سند متقن و محکم و خوبی است. دیگر این که در این نقشه راه شاخص‌های قابل اندازه‌گیری وجود داشته باشد. بعد هم آموزش و پرورش دائم مورد رصد قرار بگیرد که آیا تحقق پیدا کرد؟

غیر قابل استناد

شورای عالی انقلاب فرهنگی
شورای عالی آموزش و پرورش
وزارت آموزش و پرورش

مرحله اول:

با تأیید سند فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، مصوبه «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» در جلسات ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷ تاریخ ۸۹/۱۱/۱۲، ۸۹/۱۱/۲۶، ۸۹/۱۲/۳، ۸۹/۱۲/۱۰، ۸۹/۱۲/۱۷، ۹۰/۱/۲۳، ۹۰/۲/۶، ۹۰/۲/۲۰، ۹۰/۳/۳۱، ۹۰/۴/۱۴، ۹۰/۴/۲۱، ۹۰/۵/۴، ۹۰/۶/۱۵، ۹۰/۶/۲۲ و ۹۰/۷/۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسید و برای اجرا ابلاغ شد.

مرحله دوم:

با تأیید سند فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، مصوبه «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش».....
(این بند با موضوع ترمیم سند تحول بنیادین در مرحله نهایی کامل خواهد شد)

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقشه راهی است که بر مبنای فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و با تأسی به آموزه‌های دین مبین اسلام، مسیر کلی و چشم‌انداز و آرمان‌های نظام تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران^۱ را برای تربیت همه‌جانبه نسل فردا، ارتقا سرمایه انسانی کشور و دستیابی آنان به مراتبی از حیات طیبه و درک جامعه عدل جهانی و تمدن اسلامی- ایرانی، منطبق با اهداف راهبردی و آرمان‌های متعالی نظام جمهوری اسلامی چون احیای تمدن عظیم اسلامی، حضور سازنده و پیشرو میان ملت‌ها و آمادگی برای برقرای عدالت و معنویت، روشن می‌سازد.

پس از ده سال

پس از گذشت یک دهه از تدوین سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و دستیابی به دستاوردهای نسبی، هنوز، برداشت‌ها و تفسیرهای مختلف مخاطبان از مفاهیم به کار رفته در آن و همچنین ضرورت همپوشانی فزون‌تر محتوای سند تحول بنیادین با «تحولات محیطی، پیشرفت‌های حوزه رسانه و فناوری، نیازها و علائق نسل‌نو و رخدادهای تربیتی در سطح بین‌المللی» و رفع موانع جدی در اجرایی‌سازی سند تحول بنیادین، متناسب با مقتضیات زمانی، نمایان بود. یکی از راه‌های مؤثر در این مسیر، ابهام‌زدایی و انجام فرایند ترمیم و بروزرسانی محتوای سند تحول بنیادین برای دستیابی ذی‌نفعان به مفهومی جامع، قابل‌درک، رسا و مورد توافق نسبی در راستای تحقق آرمان‌های بلنداسلامی می‌باشد. از این رو، شورای عالی آموزش و پرورش در راستای تحقق منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، اجرای مفاد بخش سوم فصل هشتم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، لزوم توجه به تغییر و تحولات پیرامونی، اتکا بر تجربیات و یافته‌های جدید علمی و پژوهشی؛ ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را مطابق با سیاست‌های کلی ایجاد

^۱ با هدف یکپارچگی متن و کاهش تفسیرپذیری، بر اساس محتوای بخش سوم از مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران (ص ۳۲۷ الی ۴۱۲)، در همه جای سند از «آموزش و پرورش» تحت عنوان «نظام تربیت رسمی عمومی» نام برده می‌شود.

تحول در نظام آموزش و پرورش طی مصوبه نهم و هشتم و ششمین (۹۸۶) جلسه این شورا در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۶ با ترکیب سه رویکرد^۲ «آینده‌نگرانه، اصلاحی و اجرایی» در دستورکار خود قرار داد.

در فرآیند ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول، اصول چندگانه شامل انطباق با مبانی نظری سند تحول، ابتدا بر تجربیات زیسته و اجرایی، آینده‌نگری، تقویت هماهنگی و سازواری درونی و بیرونی، پژوهش محوری، استفاده از تجربیات مترکّم کارشناسی، توجه توأمان به «آرمان» و «واقعیت»، شاخص‌پذیر نمودن مفاد اجرای سند تحول، ابهام‌زدایی و مشارکت همگانی و رعایت اصل «حفظ حداکثری مفاهیم و ساختار سند اصلی» تا نهادینه شدن کامل آن در لایه‌های ذهنی منابع انسانی آموزش و پرورش و به تبع آن در لایه‌های سازمانی و فرادستگاهی، ملحوظ نظر قرار گرفت. در این راستا با تأکید بر زیرنظام‌های شش‌گانه^۳، اهتمام بر آن بود تا تمامی عناصر و مؤلفه‌های اثرگذار در امر تربیت انسان‌هایی عالم، متقی، آزاده و اخلاقی بتوانند پس از ابلاغ نسخه ترمیم یافته برنامه‌ریزی مدبرانه‌ای را در مسیر اجرای مطلوب سند تحول بنیادین رقم بزنند.

اعلان فراخوان عمومی برای مشارکت حداکثری صاحب‌نظران، کارشناسان، مدیران و معلمان، پیش‌بینی پژوهش‌های موردنیاز در فهرست اولویت‌های پژوهشی دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، انجام پروژه‌های پژوهشی، تشکیل جلسات کارگروه تخصصی اصلاح و ترمیم و اعتبارسنجی از مراحل اصلی پیشبرد فرایند ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول، بوده است. طی برگزاری جلسات هم‌اندیشی با صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه‌های مختلف علمی؛ چالش‌های کلان و فعلی نظام تربیت رسمی عمومی، مسائل پیش روی آموزش و پرورش حداقل تا ده سال آینده و همچنین موضوعات مغفول در سند، احصا و موارد مهم و مرتبط برای اعمال در نسخه ترمیم‌یافته سند، پیشنهاد گردید. در تکمیل این فرایند دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش از نظرات و تجربیات برخی از وزرای پیشین آموزش و پرورش در زمینه نحوه به‌روزرسانی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز بهره‌مند شد. در مرحله بعد، نشست‌های تخصصی کمیسیون‌ها و کمیته‌های تخصصی شورای عالی آموزش و پرورش با دستورکار بررسی نظرات دریافتی حاصل از فراخوان،

---

^۲ رویکرد آینده‌نگرانه، علاوه بر بررسی و به‌روزرسانی سیاست‌های تحولی، نیازهای نوظهور و شرایط نوپدید را مورد توجه قرار می‌دهد. رویکرد اصلاحی، برخی از مفاد سند را به دلیل ابهام و یا عدم برخورداری از اقتان و شفافیت کافی، به‌منظور به حداقل رساندن زمینه تفسیرپذیری، مورد تغییر و اصلاح قرار می‌دهد. رویکرد اجرایی، یک نگرش عرصه‌محور و عمل‌گرا است که زمینه لازم را برای تسهیل و تسریع استقرار و اجرای مفاد سند تحول فراهم می‌سازد.

^۳ زیرنظام‌های اصلی نظام تربیت رسمی عمومی بخش‌های اساسی این نظام در جهت پشتیبانی از جریان تربیت، انجام رسالت نظام و کمک به تحقق اهداف و کارکردهای آن هستند که عبارتند از: راهبری و مدیریت تربیتی، برنامه درسی، تربیت معلم و تامین منابع انسانی، تامین و تخصیص منابع مالی، تامین فضا تجهیزات و فن‌آوری، پژوهش وارزشیابی و هیچ یک بر دیگری تقدم و اولویت ندارد (ص ۳۶۶ مبانی نظری).

تجمیع و جایابی نکات حائز اهمیت مستخرج از نتایج پژوهش‌های انجام یافته و گردآوری گزاره‌های تربیتی برگرفته از مباحث جلسات کارگروه‌های هم‌اندیشی و چند مرحله اعتباربخشی سامانه‌ای و خبرگانی برگزار شد و جدول نهایی نظرات تنظیم و موارد مصوب و تأییدشده، با دو روش علمی مرور نظام‌مند و تحلیل مضمون کیفی در نسخه ترمیم یافته اعمال گردید. همپوشانی مفاد سند تحول بنیادین ترمیم‌یافته با بیانات و رهنمودهای مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در سخنرانی‌های مختلف به کیفیت این رویداد افزود.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ترمیم یافته شامل ۱۰ فصل می‌باشد.

هدف از فصل اول این سند «کلیات»، اگرچه ارائه تعاریف قابل درک به منظور ابهام زدایی از مفاهیم و ایجاد قابلیت تفکیک آن‌ها از مفاهیم مشابه و به طور کلی روشن‌سازی مفهوم است، اما از سویی دیگر، نمایی از مواضع و سیاست‌گذاری‌ها نیز هست تا بتوان موضوعات مطروحه را به «کلیات» ارجاع داد.

کارکرد فصل دوم تحت عنوان «بیانیه ارزش‌ها» ترسیمی از یک چارچوب نظری حاوی ارزش‌هاست که باید مبنای عمل بوده و همه سیاست‌ها و اقدامات در این چارچوب قرارگیرند و نهادهای مدیریتی، نظارتی و اجرایی از آن صیانت نمایند.

پس از تعیین چارچوب ارزشی طرح گزاره معطوف به بیان مسئولیت اصلی مورد انتظار نظام تربیت رسمی عمومی ضروری است که فصل سوم «بیانیه مأموریت»، این رسالت را تعریف و تبیین می‌کند.

فصل چهارم، «چشم‌انداز»، افق پیش روی نظام تربیت رسمی عمومی را به تصویر می‌کشد و بیانگر آرمان و وضعیت مطلوب آموزش و پرورش است. در فصل پنجم به «اهداف» با دسته بندی مرتب با محوریت زیرنظام‌های مطروحه در مبنای نظری تحول بنیادین و اهداف ناظر بر نظام تربیت رسمی عمومی، فصل ششم به «راهبردها به معنی راه‌های رسیدن به اهداف که از چرخش‌های تحول آفرین نشأت گرفته اند»، فصل هفتم به «اهداف عملیاتی که با خردکردن هدف کلان به منظور تسهیل در تحقق آن تعیین شده‌اند»، و همچنین «راهکارها» که شیوه انجام کار را نشان می‌دهند، پرداخته شده است.

در فصل ۸ چارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش، تبیین و به شرح وظایف وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، دولت و سایر دستگاه‌ها نسبت به سند تحول بنیادین پرداخته شده است و همچنین الزامات اجرایی با عنوان «مالیه» در آن درج شده است. در فصل ۹ با عنوان «مدرسه صالح در افق ۱۴۱۴» با توجه به اهمیت مدرسه به عنوان کانون تجلی حیات طیبه و تحقق اهداف نظام تربیت رسمی عمومی و تأکید بر نقش اساسی آن در ظهور تحول همه‌جانبه و مأمون

اصلی اجرای سند تحول، به این مهم اختصاص یافته است. در فصل ۱۰ «شاخص‌های راهبردی ارزشیابی نظام تربیت رسمی عمومی» متناظر با بیست و هشت هدف عملیاتی گنجانده شده است.

ضمن قدردانی از همه دست‌اندرکاران، امیدواریم برونداد این مشارکت، هم‌افزایی و خردجمعی، فراهم‌ساختن نسخه‌ای کارآمد و راهنمای روشن‌تری برای تصمیم‌گیران، سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان، برنامه‌ریزان و مجریان نظام تربیت رسمی عمومی کشور^۴ باشد.

غیر قابل استناد

---

^۴ مخاطبان اصلی این سند کلان، سیاست‌گذاران و مدیران عالی تا رده میانی در عرصه تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی‌های کلان هستند و براساس رویکرد تفویض و کاهش تدریجی تمرکز، اجرایی‌سازی مفاصل و برنامه‌ریزی عملیاتی براساس شرایط و مقتضیات، در رده‌های بعدی سازمانی نمایان است.

فصل اول

کلیات

نظام معیار اسلامی^۵

مبانی و ارزش‌های مبتنی بر دین اسلام ناب محمدی (صلی الله و علیه و اله) یا سازگار با آن، مشتمل بر سلسله مراتبی از ارزش‌ها است که ناظر به همه ابعاد زندگی انسان است، زیرا دین اسلام به همه عرصه‌های امور اجتماعی و فردی، دنیوی و اخروی، مادی و معنوی زندگی بشر پرداخته است (نفی سکولاریسم) هر چند نسبت به پاره‌ای از این عرصه‌ها، گاهی به ارائه کلیات اکتفا و نسبت به بخشی دیگر، جزئیات را نیز ذکر کرده است.

جامعه اسلامی

اجتماعی است که بر روی نمودن به خدا در حالت تسلیم و رضا استوار می‌شود نه بر روابط نژادی، خویشاوندی یا قبیله‌ای و یا روابط انتفاعی و ستمگرانه یا روابط قراردادی که رویکرد استخدامی داشته و متکی بر منفعت‌های یک طرف یا دو طرف قرارداد می‌باشند. در جامعه اسلامی که مظهر تحقق بعد اجتماعی حیات‌طیبه به شمار می‌آید، پیوندها، خشونت‌آمیز (ناشی از ترس و تهدید و ارعاب) یا انتفاعی (ناشی از سودگرایی و استثمار یا استخدام دیگران) نیست بلکه ارتباط میان اعضای جامعه به ارزش‌های انسانی و اخلاقی، معرفت، محبت و اطاعت از خدا (پیروی آگاهانه و اختیاری از نظام معیار دینی) معطوف است. در چنین جامعه‌ای روابط ظالمانه و تعصبات نژادپرستانه طرد و بر توحید به عنوان اساس تکوین و گسترش روابط اجتماعی تأکید می‌شود.

حیات‌طیبه^۶

وضع مطلوب زندگی بشر در همه ابعاد و مراتب، بر اساس نظام معیار اسلامی (مبانی و ارزش‌های مقبول دین الهی) است که تحقق آن باعث دستیابی به غایت زندگی، یعنی قرب الی الله خواهد شد. این گونه زندگانی مستلزم ارتباط آگاهانه و اختیاری با حقیقت هستی و تشدید رابطه با آن در همه شئون فردی و اجتماعی زندگی است که باید بر اساس انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار مناسب با دین اسلام باشد. بنابراین، یکی از مشخصات اصلی حیات‌طیبه، تکیه بر ارزش‌های غایی زندگی - قرب الی الله - و نظام معیار متناسب با آن یعنی مبانی و ارزش‌های مقبول دین اسلام است. زیرا با توجه به لزوم پذیرش ربوبیت خداوند متعال، به عنوان یگانه رب حقیقی جهان و انسان، این نظام معیار، جهت‌آسایی نحوه تحقق حیات‌طیبه را در همه مراتب و ابعاد آن مشخص می‌نماید. بنابراین، انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار ربوبی و انطباق همه ابعاد

^۵ همه مولفه‌های مندرج (ارزش‌ها، مأموریت، چشم‌انداز، اهداف، راهبردها، شاخص‌ها و راهکارها) در این سند تحت لوای «نظام معیار اسلامی» واجد اعتبار و ارزش هستند و در این گستره معنا و وجاهت دارند و «نظام معیار اسلامی» به منزله چتر، اساس و چارچوب همه آن‌هاست. لذا فقط به منظور ویراستاری نگارشی و انشایی از تعدد و تکرار این عبارت نسبت به سند قبلی کاسته شده است.

^۶ در فصل هشتم، در بخش بیانیه مأموریت تحول در مدرسه به منظور ساده‌سازی مفهوم از «حیات‌طیبه» به عنوان «زندگی شایسته، شاداب، دلپذیر و سازگار با ارزش‌های اسلامی» نیز یاد شده است.

زندگی با این نظام (تقوا)، وجه تمایز اساسی حیات‌طیبه از زندگی غیر دینی (سکولار) رایج محسوب می‌شود که نقطهٔ اوج و حقیقت آن در جامعه جهانی مهدوی محقق می‌گردد.

هویت

هویت برآیند مجموعه‌ای از بینش‌ها، باورها، گرایش‌ها، اعمال و صفات آدمی است. و نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین‌شده نیست، بلکه حاصل تلاش و توفیق شخص و تا حدودی متأثر از شرایط اجتماعی است. انسان، موجودی است که می‌تواند با تکیه بر فطرت و استعدادهای طبیعی خود و با استفاده از نیروی عقل و اختیار و ارادهٔ خویش، به آگاهی دست یابد. معرفت ایجاد شده می‌تواند زمینه میل و گرایش را در او فراهم سازد. بینش و گرایش درونی، زمینه باور (ایمان) و تکوین اراده (تصمیم معطوف به عمل) را در وی فراهم می‌آورد و با عمل و تکرار آن، به تدریج هویتش شکل می‌گیرد. همین امور نیز، در هر گونه تحول هویت، پس از تکوین اولیه آن نقش‌آفرین است.

تربیت

فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان، به صورتی یکپارچه و مبتنی برنظام معیاراسلامی به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد است. طی این جریان دوسویه مربیان با طراحی و انجام مجموعه تدابیر و اقداماتی هدفمند و هماهنگ نظیراصلاح شرایط محیطی، پرستاری، مراقبت و تأدیبه؛ تعلیم (تبیین واقعیات، حقائق و ارزش‌ها)، تذکر، موعظه و گفتگو، هشدار و توجه؛ ابتلا، پاداش و مجازات – متناسب با خصوصیات متربیان و نوع و هدف تربیت، زمینه شکوفایی فطرت و رشد همه‌جانبه و متعادل استعدادهای طبیعی ایشان در مسیر قرب‌الی‌الله را فراهم می‌سازند و متربیان نیز با حضور فعال دراین فرایند شایستگی‌های لازم را جهت درک و بهبود مداوم موقعیت خود و دیگران، براساس انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار اسلامی کسب می‌کنند. (ص ۴۳۴ مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران)

نظام تربیت رسمی عمومی

نهادی است اجتماعی و فرهنگی و سازمان‌یافته که به‌عنوان مهم‌ترین عامل انتقال، بسط و اعتلای فرهنگ در جامعه اسلامی ایران، مسئولیت آماده‌سازی دانش‌آموزان برای تحقق مرتبه‌ای از حیات‌طیبه در همه ابعاد را برعهده دارد که تحصیل آن مرتبه برای عموم افراد جامعه لازم یا شایسته باشد. دستیابی به این مرتبه از آمادگی برای تکوین و تعالی پیوسته هویت دانش‌آموزان (با تأکید بر وجوه مشترک انسانی، اسلامی و ایرانی) ضمن ملاحظه ویژگی‌های فردی و غیرمشترک و نیز در راستای شکل‌گیری و اعتلای مداوم جامعه اسلامی مستلزم آن است که تربیت‌یافتگان این نظام شایستگی‌های لازم برای درک و اصلاح مداوم موقعیت خود و دیگران را براساس نظام معیار اسلامی کسب نمایند.

ساحت‌های تربیت^۷

در تبیین چگونگی تربیت رسمی عمومی، تربیت به انواع مختلفی دسته‌بندی می‌شود. با در نظر گرفتن اصل همه‌جانبه‌نگری، تربیت براساس حیثیت، نیاز و شئون آدمی و بررسی چگونگی عمل مربی با توجه به ساحت‌های مختلف وجودی و نیاز متریبان و باور به وحدت و یکپارچگی وجودی ایشان و آماده‌سازی در مسیر تحقق شئون حیات طیبه، به ۶ ساحت تقسیم می‌شود که عبارتند از: ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، ساحت تربیت زیستی و بدنی، ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری، ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و ساحت تربیت علمی و فناوری (ص ۲۹۸ تا ۳۱۲ مبانی نظری تحول بنیادین)

مدرسه صالح

«مدرسه»، زمینه‌ساز فرایند تعاملی تربیت و هدایت متریبان در مسیر آماده‌شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد می‌باشد. مدرسه فضای اجتماعی هدفمندی است که از طریق زنجیره‌ای از موقعیت‌ها، فرصت حرکت رشدیابنده و تعالی‌بخش را برای متریبان فراهم می‌سازد که در آن شایستگی‌های لازم برای درک و بهبود موقعیت خود و دیگران از طریق یادگیری‌های رسمی و غیررسمی کسب می‌شود». تحقق جامعه صالح نیازمند مدرسه صالح است. مدرسه صالح زمینه اجتماعی سامان یافته‌ای برای تحقق حیات طیبه است و به مثابه کانون تجلی‌بخش آن، امکان تجربه این نوع زندگی را برای همه متریبان فراهم می‌آورد. (ص ۲۸۸ مبانی نظری تحول بنیادین)

معلم و مربی

در سند تحول بنیادین، واژه‌های معلم و مربی مترادف هم به کار رفته‌اند. «معلم» و «مربی» به فردی اطلاق می‌شود که رسالت خطیر تربیت دانش‌آموزان را در نظام تربیت رسمی عمومی برعهده دارد.

شایستگی‌های پایه^۸

مجموعه‌ای ترکیبی از صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌های ناظر به همه جنبه‌های هویت (عقلانی، عاطفی، ارادی و عملی) است که متریبان در جهت درک و عمل برای بهبود مستمر موقعیت خود و دستیابی به مراتب حیات طیبه باید آن‌ها را «کسب» کنند. (ص ۴۳۷ مبانی نظری تحول بنیادین)

شایستگی‌های پایه یادگیری

یاددهی - یادگیری فرایندی زمینه‌ساز برای ابراز گرایش‌های فطری، شناخت موقعیت یادگیرنده و اصلاح مداوم آن است. یادگیری حاصل تعامل خلاق، هدفمند و فعال یادگیرنده با محیط‌های متنوع یادگیری است و دیدگاه دانش‌آموزان یادگیرنده را به‌طور معنادار نسبت به ارتباط با خود، خداوند، خلق و خلقت تحت تأثیر

^۷ ساحت تربیت اعتقادی، عبادی، اخلاقی هم پیش‌نیاز سایر ساحت‌های تربیت تلقی می‌شود و هم بخشی در هم تنیده با آن‌ها به شمار می‌آید. (ص ۱۸۵ مبانی نظری سند تحول بنیادین)

^۸ در روند شکل‌گیری شایستگی‌های پایه، مفهوم شایستگی‌های ویژه نیز قابل ملاحظه است که در تعریف؛ شایستگی‌های ویژه آن گروه از صفات و توانمندی‌هاست که در سطحی بالاتر از سطح مورد انتظار از آمادگی همگان جهت تحقق حیات طیبه است و افراد برحسب علاقه و استعداد فعلیت یافته خود و نیازهای خاص جامعه آن‌ها را کسب می‌کنند. (ص ۴۳۷ مبانی نظری تحول بنیادین)

قرار می‌دهد.^۹ با این وصف، «شایستگی‌های پایه یادگیری، مجموعه‌ای از توانمندی‌ها هستند که متربی را قادر به یادگیری مادام‌العمر می‌نماید و دامنه آن در طول زندگی گسترش دارد. تقویت این شایستگی‌ها در موقعیت‌های یادگیری به دانش‌آموز کمک می‌کند تا جریان یادگیری را به‌پیماید. تلاش بابت شکل‌گیری این دسته از شایستگی‌ها مبنای عمل و وظیفه نظام تربیت رسمی عمومی می‌باشد.

غیرقابل استناد

۱۱ این مفهوم در بند ۴-۴ رویکرد و جهت‌گیری کلی برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران آمده است.

بیانیه ارزش‌ها^{۱۰}

گزاره‌های ارزشی مندرج در بیانیه ارزش‌ها، بایدها و نبایدهایی اساسی است که لازم است تمام اجزا و مؤلفه‌های نظام تربیت رسمی‌عمومی با آن‌ها هماهنگ بوده و همه سیاست‌گذاران و کارگزاران نظام، ملتزم و پایبند به آن‌ها باشند. این ارزش‌ها براساس آموزه‌های قرآن کریم، سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، حضرات اهل بیت (علیهم‌السلام)، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رهنمودهای رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه)، مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور تهیه و تدوین شده است و با مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (شامل فلسفه تعلیم و تربیت، فلسفه تربیت رسمی عمومی و رهنامه نظام تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران) سازگار و مستند به مضامین مندرج در آن‌ها می‌باشد.

گزاره‌های ارزشی نظام تربیت رسمی عمومی که متضمن تحقق شایستگی‌های قصدشده با رعایت نظام معیار اسلامی می‌باشند عبارتند از:

۱) آموزه‌های قرآن کریم، نقش معنوی، اسوه‌ای - هدایتی و تربیتی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، ائمه معصومین (علیهم‌السلام) و به ویژه امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، ولایت‌مداری در تمام ساحت‌ها برای تحقق جامعه عدل جهانی (جامعه مهدوی)، انتظار و تأسی به آموزه‌های بنیادین مهدویت (رمز هویت اسلام ناب و عامل حیات و بقای آن در عصر غیبت) به عنوان مهمترین رسالت منتظران در عصر غیبت

(اقلیت‌های مذهبی مصرح در قانون اساسی بر اساس قوانین موضوعه اقدام خواهند کرد.)؛

۲) میراث نظری و عملی حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه)، تعمیق علاقه و پیوند با انقلاب اسلامی، قانون اساسی و ولایت مطلقه فقیه؛

۳) عدالت تربیتی^{۱۱} و نصیب برابر آموزشی در ابعاد کمی، همگانی، الزامی و عدالت کیفی با رعایت تفاوت‌های فردی، جنسیتی، فرهنگی، اجتماعی و جغرافیایی و بسط و گسترش آن؛

۴) آرمان‌های اصلی (استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی ایران) و جهانی انقلاب اسلامی ایران ناظر به بسط عدالت، حمایت از محرومین و مستضعفین و مقابله با ستمگری و پذیرش مسئولیت در قبال آن؛

^{۱۰} در این سند با رعایت حفظ همه مفاهیم و گزاره‌های ارزشی سند قبلی، ادغام در برخی از بندها به دلیل هم‌پوشانی مفهومی و انجام نگارش بهتر صورت گرفته است.

^{۱۱} مفهوم عدالت به دلیل اهمیت ماهوی و تاکید بر آن در بیانیه گام دوم انقلاب، بر همه عناصر سازه‌ای سند (چشم‌انداز، بیانیه ماموریت، بیانیه ارزش‌ها، اهداف کلان و ...) دلالت داشته و در گستره آن، تحقق اهداف میسر می‌شود و همچنین براساس شرایط و اقتضائات امروز و بنا به تاکید مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، نصیب برابر آموزشی و بهره‌مندی دانش‌آموزان از سهم مناسب خود در همه نقاط کشور به ویژه نقاط کم برخوردار، مهم است. مفهوم عدالت تربیتی در (ص ۱۸۸ مبانی نظری تحول بنیادین) تبیین شده است.

۵) وحدت ملی، هم‌گرایی، مشارکت و انسجام اجتماعی، وطن‌دوستی و افتخار به ارزش‌های اصیل و ماندگار اسلامی- ایرانی، اهتمام به برپایی جامعه مهدوی، همکاری جمعی، استمرار فرهنگ اسلامی- ایرانی و ارزیابی آگاهانه و تعامل نقادانه با سایر فرهنگ‌ها، توجه به چارچوب منافع و مصالح ملی و کوشش در تقویت همه موارد.

۶) هویت ملی، انسانی، انقلابی، اسلامی- ایرانی، شناخت‌مدار، شکل‌دهی و صیانت از آن و تقویت روابط حق محور، عدالت‌گستر و مهرورزانه با همه انسان‌ها در سراسر جهان؛

۷) کرامت ذاتی و اکتسابی انسان، بصیرت و تعالی در همه زمینه‌ها و کسب فضایل اخلاقی^{۱۲} و پاسداری از آن؛

۸) «نظام تربیت رسمی عمومی» به عنوان نهاد اثرگذار اجتماعی، مولد نیروی انسانی و سرمایه فرهنگی و معنوی و تعالی بخش فرهنگ عمومی و باور به آن و التزام به رعایت و تقویت نقش حاکمیتی آن؛

۹) «فرایند تربیت» در تمام ساحت‌های تربیتی (ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، ساحت تربیت زیستی و بدنی، ساحت تربیت زیبایی شناختی و هنری، ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای، ساحت تربیت علمی و فناورانه) منطبق با مبانی و ارزش‌های برگرفته از، «قران کریم، سنت حضرات معصومین (علیهم السلام) و عقل» (با محوریت ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی)؛

۱۰) «ساحت‌های تربیتی» با رویکرد جامعیت و یکپارچگی و توجه به توازن آن‌ها، پرورش و تعمیق مراتب عقلانیت در همه ساحت‌های تربیتی و درک معرفت (و حیانی، عقلانی، نقلی و تجربی)؛

۱۱) دستاوردهای علمی، تجربه‌های بشری، تحولات محیطی، آینده پژوهی و فناوری‌های نوین، شناخت، مدیریت، پایش، کنش و مواجهه فعال و آگاهانه با همه این مولفه‌ها و محیط‌های رقیب؛

۱۲) منزلت و نقش معلم به‌عنوان مؤثرترین عنصر در تحقق مأموریت‌های نظام تربیت رسمی عمومی و هدایت‌کننده و اسوای امین و بصیر در فرایند تربیت؛

۱۳) نقش و سهم عوامل سهیم و موثر در فرایند تربیت، بویژه مشارکت اثربخش خانواده (حقوق و تکالیف)؛

۱۴) نقش تربیتی اماکن مذهبی، نهادهای مردمی، اجتماعی و رسانه‌ها، ظرفیت‌های مردمی، جلب مشارکت جامعه مدنی و بخش غیردولتی در نظام تربیت رسمی عمومی؛

۱۵) زبان و ادبیات فارسی^{۱۳} به‌عنوان زبان رسمی کشور و تقویت گرایش به آن به عنوان زبان مشترک؛

۱۶) مدرسه و نقش محوری آن به عنوان عاملیت نهادی و کانون تربیتی محله و کسب تجربه‌های تربیتی؛

۱۷) علم نافع، هدایت‌گر و توانمندساز و بسترسازی در دستیابی به مرجعیت علمی جهان؛

^{۱۲} کلیه فضیلت‌های تأکید شده در مبانی نظری سند تحول از جمله بصیرت و تعالی در زمینه‌های گوناگون، تقوا، تولی و تبرا، عمل صالح، خودباوری، روحیه مجاهدت، ظلم‌ستیزی، علم، حکمت، عفت، شجاعت، عدالت، نوع‌دوستی، صداقت، ایثار، فداکاری، انصاف، ایمان، مسئولیت‌پذیری و نظم، تفکر انتقادی، کرامت، عزت نفس، حمایت آگاهانه از ارزش‌ها، مواجهه هوشمندانه با توطئه‌های دشمنان، خویششن‌داری، آداب اسلامی، صلح طلبی و دوستی، تقوای الهی، انتخابگری درست و تعالی بخش، انس با دعا و توسل، حیا، عفاف و حجاب، اخوت، تعاون، نیکوکاری، مشارکت‌پذیری و مشارکت‌جویی در جامعه، معرفت و باور به معارف الهی، اعتقاد به توحید، معاد، ولایت و انتظار با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی.

^{۱۳} باعنایت به مفاد قانون اساسی، زبان و ادبیات فارسی تجلی‌بخش وحدت ملی و زمینه‌ساز شکل‌گیری هویت ملی متربیبان بوده و از اصول کلی تربیت رسمی عمومی می‌باشد. (ص ۲۷۵ مبانی نظری تحول بنیادین)

۱۸) «شایستگی‌های پایه» با تاکید بر هویت مشترک، «شایستگی‌های پایه یادگیری» با اهتمام به کسب آن‌ها و پرهیز از حافظه‌گرایی صرف، «شایستگی‌های حرفه‌ای، مهارتی و هنری» با تلاش بابت زمینه‌سازی کار مولد و تقویت روحیه کارآفرینی؛

۱۹) تربیت بدنی، سلامت جسمانی و روانی، نشاط، تقویت اراده و مسئولیت‌پذیری در قبال سلامت خود، آحاد جامعه و محیط زیست؛

غیر قابل استناد

بیانیه مأموریت

وزارت آموزش و پرورش، در جایگاه نهاد^{۱۴} اصلی تربیت رسمی عمومی و متولی فرایند تربیت در همه ساحت‌های تربیتی، قوام‌بخش فرهنگ عمومی و تعالی‌بخش جامعه اسلامی براساس نظام معیار اسلامی با مشارکت خانواده، نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی است. این نهاد عامل شناسایی، جذب، حفظ، آموزش، یادگیری (با تاکید بر شایستگی‌های پایه) و فارغ التحصیلی باکیفیت دانش‌آموزان در سنین لازم‌التعلیم^{۱۵} طی ۱۲ پایه (چهار دوره تحصیلی سه‌ساله) و دوره کودکستان^{۱۶} (تربیت اوان کودکی) می‌باشد. مأموریت نهاد آموزش و پرورش، «بسط عدالت‌تربیتی و نصیب برابر آموزشی در ابعاد کمی، همگانی، الزامی و عدالت‌کیفی با رعایت تفاوت‌های فردی، جنسیتی، فرهنگی و جغرافیایی»، «تامین محیط‌های یادگیری متنوع، غنی، امیدبخش، امن، با نشاط، تحول‌آفرین برای نقش‌آفرینی دانش‌آموزان در جهانی پویا و در حال تغییر براساس فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی به صورت نظام‌مند، همگانی، عادلانه و الزامی در ساختاری کارآمد و اثربخش» و «ایجاد شرایط دستیابی به مراتبی از حیات طیبه در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی و جهانی» می‌باشد.

برونداد انجام این رسالت و مأموریت، نقش زیرساختی در نظام تربیت رسمی عمومی و پرورش تربیت‌یافتگانی است که^{۱۷}:

* دین اسلام را حق دانسته و آن را به‌عنوان نظام معیار می‌شناسند و به آن باور دارند و آگاهانه، آزادانه، شجاعانه و فداکارانه برای تکوین و تعالی اخلاقی خود و دستیابی به مرتبه‌ای از حیات طیبه و استقرار حکومت عدل جهانی مهدوی از آن تبعیت می‌نمایند و به رعایت احکام و مناسک دین و موازین اخلاقی مقید هستند. (ساحت اعتقادی - عبادی و اخلاقی)؛

* از دانش‌های پایه، عمومی و مهارت‌های سازگار با نظام معیار اسلامی، هم‌چنین از توان تفکر، پرسشگری، درک و کشف پدیده‌ها و رویدادها به‌عنوان آیات الهی و تجلی فاعلیت خداوند در خلقت و نیز، دانش، بینش، مهارت‌ها، ذهن باز و روحیه مواجهه علمی و خلاق با مسائل فردی، خانوادگی و اجتماعی برخوردارند. (ساحت علمی و فناورانه)؛

^{۱۴} تاکید بر نگاه ویژه حاکمیت (فراتر از دولت) نسبت به نظام تعلیم و تربیت و ضرورت نقش‌آفرینی همه عوامل موثر و سهمیم در فرایند تربیت می‌باشد. (پاورقی ۲ ص ۱۷۷ مبانی نظری تحول بنیادین)

^{۱۵} سن تعلیم و تربیت رسمی ۵ سالگی است اما سن افراد لازم‌التعلیم طبق قانون مشخص می‌شود. لازم به ذکر است که تعلیم و تربیت کودکان بنیادهای ویژه از بدو تشخیص (زیر ۴ سال) آغاز می‌شود.

^{۱۶} طبق اساسنامه مصوب ۸۳۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۵ کودکستان‌ها شامل مهدهای کودک و مراکز پیش دبستانی و سایر مراکز آموزش، تربیت و نگهداری از کودکان از بدو تولد تا پایان شش سالگی می‌باشند.

^{۱۷} با توجه به اهمیت و ضرورت نگاه ویژه به متری به‌عنوان برونداد نظام تعلیم و تربیت، این بخش که در سند قبلی به‌عنوان هدف عملیاتی اول آمده بود به بیانیه مأموریت منتقل شد.

* با درک مفاهیم اجتماعی و سیاسی و «احترام به قانون» و اندیشه‌ورزی در آن‌ها، شایستگی تاب‌آوری، رویارویی مسئولانه و خردمندانه در مواجهه با تحولات اجتماعی و سیاسی را کسب می‌کنند و با رعایت وحدت و تفاهم ملی، در دفاع از عزت و اقتدار ملی می‌کوشند و با روحیه مسئولیت‌پذیری و تعالی‌خواهی و برخوردار از مهارت‌های ارتباطی، در حیات خانوادگی و اجتماعی (در سطوح محلی تا جهانی) با رعایت اصول برگرفته از نظام معیار اسلامی، مشارکت مؤثر دارند. (ساحت اجتماعی و سیاسی)؛

* با درک مفاهیم اقتصادی در چارچوب نظام معیار اسلامی از طریق کار و تلاش و روحیه انقلابی و جهادی، کارآفرینی، قناعت و انضباط مالی، مصرف بهینه و دوری از اسراف و تبذیر و با در نظر داشتن وجدان، عدالت و انصاف در روابط با دیگران در فعالیتهای اقتصادی در مقیاس خانوادگی، ملی و جهانی مشارکت می‌نمایند. (ساحت اقتصادی و حرفه‌ای)؛

* دارای حداقل یک مهارت مفید برای تأمین معاش حلال هستند، به‌گونه‌ای که تا پایان دوره دوم متوسطه توانایی تأمین زندگی خود و اداره خانواده را دارند. (ساحت اقتصادی و حرفه‌ای)؛

* با درک مفاهیم بهداشت فردی و اجتماعی و مسائل زیست محیطی به منزله امانات الهی، شایستگی حفظ و ارتقای سلامت فردی و بهداشت محیطی را کسب می‌کنند و با فعالیت‌های بدنی، کسب مهارت‌های ورزشی و تفریحات سالم فردی و گروهی به نیازهای جسمی و روانی خود و جامعه براساس اصول برگرفته از نظام معیار اسلامی، پاسخ می‌دهند. (ساحت زیستی و بدنی)؛

* با قدرشناسی و درک زیباشناسانه آفرینش الهی و مصنوعات هنرمندانه بشری و درک مفاهیم فرهنگی و میان‌فرهنگی و بهره‌گیری از قدرت تخیل، توانمندی‌های لازم در خلق آثار فرهنگی و هنری را به دست می‌آورند و برای حفظ و تعالی میراث فرهنگی، تمدنی و هنری در سطح ملی و جهانی براساس نظام معیار اسلامی می‌کوشند. (ساحت زیبایی شناختی و هنری)؛

- در تحقق و انجام مطلوب این مأموریت توجه به الزامات زیر ضروری و دارای اهمیت می‌باشد.
- زمینه‌سازی و تسهیل تربیت تمام‌ساحتی متعادل و متوازن کودکان و نوجوانان از اوان کودکی؛
  - ایجاد شرایط دسترسی همه کودکان و نوجوانان به آموزش‌های کیفی در پهنه جغرافیایی کشور؛
  - تقویت انسجام فرهنگی، هویت و وحدت ملی و ارتقای توانمندی‌های ملی؛
  - ظرفیت‌سازی و پاسخگویی شایسته به نیازهای جامعه با رویکرد مشارکت‌جویانه و پذیرش نقش خانواده، رسانه، جامعه مدنی، بخش دولتی و غیردولتی.؛

نظام تربیت رسمی عمومی در افق^{۱۹} ۱۴۱۴، با اتکاء به قدرت لایزال الهی، مبتنی بر نظام معیاراسلامی و فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی و قوامبخش آن‌ها، دارای ویژگی‌های زیر است:

- زمینه‌ساز جامعه جهانی عدل مهدوی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)؛
- برخوردار از توانمندی‌های تربیتی ممتاز در تراز جمهوری اسلامی ایران در سطح منطقه؛
- الهام بخش و دارای تعامل سازنده و مؤثر با نظام‌های تعلیم و تربیتی در سطح جهان؛
- توانمند در زمینه‌سازی برای شکوفایی فطرت و استعدادها و پرورش متعادل و متوازن و شکل دهی به هویت یکپارچه انقلابی اسلامی - ایرانی دانش‌آموزان با توجه به هویت اختصاصی آنان؛
- کارآمد، اثربخش، یادگیرنده، عدالت محور، مشارکت‌جو
- برخوردار از مربیان و مدیران مؤمن آراسته به فضایل اخلاق اسلامی، عامل به عمل صالح، تعالی‌جو و تحول آفرین، انقلابی، آینده‌نگر، عاقل، متعهد، امین، بصیر و حق شناس.
- تأمین‌کننده عدالت تربیتی و نصیب برابر آموزشی؛
- پاسخگو به نیازهای جامعه، چالش‌های پیش‌رو و پدیده‌های نوظهور؛
- مؤثر در بهبود کیفیت زندگی آحاد جامعه؛
- سازگار و همگام با تحولات نسل نو؛
- آینده‌نگر و بهره‌مند از ظرفیت‌های فناوری‌های نوین؛
- توانا در تربیت تمام‌ساحتی ذی‌نفعان این نظام با فراهم‌ساختن فرصت «آموزش‌های کیفی، کسب شایستگی‌های پایه یادگیری و آمادگی برای کسب شایستگی‌های ویژه، مهارت‌های زیستن سالم، فعال و بانشاط اخلاقی و مؤمنانه، هم‌زیستی با دیگران و مشارکت فعال و مؤثر در پیشرفت و تعالی جامعه»؛

^{۱۸} چشم انداز معرف وضع مطلوب دست‌یافتنی است که با الهام از وضعیت آرمانی انعکاس‌یافته در رهنامه تربیت رسمی عمومی و تحت تأثیر چالش‌ها ترسیم شده است. استنادات این چشم‌انداز، مؤید فرایندی است که به این تصویر از وضع مطلوب دست‌یافتنی معنا می‌بخشد. در نسخه ترمیم یافته سند تحول بنیادین، بازه دو برنامه توسعه (تا پایان برنامه هشتم توسعه - حدود سال ۱۴۱۴) به عنوان چشم‌انداز تعیین شده است. از ویژگی‌های ضروری چشم‌انداز، نویدبخش، شوق‌آفرین و الهام‌بخش بودن برای عموم ذی‌نفعان اصلی است به گونه‌ای که بتواند تأمین و تقویت‌کننده انگیزه پایدار و مستمر همه ذی‌نفعان در پیوستن به برنامه‌ها و پیگیری اهداف نظام آموزش و پرورش باشد. بنابر نظام‌نامه تدوین سند جامع تحول و نوسازی نظام آموزشی (مصوب جلسه ۶۴ مورخ ۱۳۸۹/۴/۱ شورای تخصصی تحول و نوسازی نظام آموزشی کشور) چشم‌انداز این‌گونه تعریف شد: «چشم‌انداز نظام آموزشی اعلامیه جهت‌گیری نظام آموزشی و بیانگر هویت و آرمان آن است که تصویری از مقاصد آینده نظام آموزشی کشور در افق ۱۴۰۴ را ترسیم می‌کند».

^{۱۹} مطابق با بازه زمانی دو برنامه هفتم و هشتم توسعه.

اهداف ناظر بر تحول بنیادین نظام تربیت رسمی عمومی

تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد، غایت مشترک تمامی نهادها و عوامل اجتماعی و مقصود نهایی همه فعالیت‌های فردی و جمعی برای حرکت در مسیر کمال شایسته انسان (قرب الی الله) است (ص ۱۵۱ مبانی نظری تحول). در این راستا هدف کلی جریان تربیت در جامعه اسلامی عبارت است از «تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان به گونه‌ای که بتوانند موقعیت خود و دیگران در هستی را به درستی درک و آن را به طور مستمر با عمل صالح فردی و جمعی متناسب با نظام معیار اسلامی اصلاح نمایند. (ص ۱۵۳ مبانی نظری تحول بنیادین). با این وصف، هدف‌گذاری نظام تربیت رسمی و عمومی معطوف به کسب شایستگی‌های لازم (پایه و ویژه) توسط متربیان در مسیر تحقق هدف کلی می‌باشد که این اهداف شامل دو سطح اهداف مشترک و اهداف ویژه‌اند. (ص ۲۶۹ مبانی نظری تحول بنیادین). منطبق با این خط سیر، اهداف این سند که هریک قوام‌دهنده و تسهیل‌گر تحقق اهداف دیگر و در راستای تحقق هدف کلی هستند، تعریف می‌شوند. «هدف ناظر بر تربیت»، برونداد تحقق همه اهداف کلان را به صورت یکپارچه به تصویر می‌کشد. در تکمیل فرایند هدف‌گذاری، «اهداف ناظر بر زیرنظام‌های سند تحول بنیادین» مطرح شده و نظر به اهمیت جایگاه اثرگذار نظام تربیت رسمی عمومی در تعالی همه جانبه کشور، «اهداف ناظر بر نظام تربیت رسمی عمومی» مدنظر قرار داده شده است.

هدف ناظر بر «تربیت»^{۲۰}

تربیت انسانی موحد، مومن و آراسته به آداب و فضایل اخلاقی^{۲۱} با نظر به ابعاد و شئون «حیات طیبه»، شامل شش ساحت تربیت «اعتقادی، عبادی و اخلاقی، علمی و فناوری، اجتماعی و سیاسی، اقتصادی و حرفه‌ای، زیبایی‌شناختی و هنری و زیستی و بدنی» و آماده‌سازی وی برای تحقق مراتب آن، طی زمینه‌سازی تکوین و تعالی پیوسته هویت ایشان در مسیر کسب شایستگی‌های فردی و جمعی

۲۰ تربیت فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد است. (ص ۲۲۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

۲۱ تربیت انسانی معتقد به معاد و آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت‌جو و عاقل، عدالت‌خواه و صلح‌جو، ظلم‌ستیز، جهادگر، شجاع و ایثارگر و وطن‌دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی‌اندیش، ولایت‌مدار و منتظر و تلاش‌گر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، با اراده و امیدوار، خودباور و دارای عزت نفس، امانت‌دار، دانا و توانا، پاکدامن و با حیا، انتخابگر و آزاد منش، متخلق به اخلاق اسلامی، فداکار، بامرام جوانمیری و پهلوانی، خلاق و کارآفرین و مقتصد و ماهر، سالم و بانشاط، قانون‌مدار و نظم‌پذیر و آماده ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس نظام معیار اسلامی مدنظر می‌باشد.

اهداف ناظر بر زیرنظام‌های اصلی^{۲۲} نظام تربیت رسمی عمومی

هدف کلان ۱: بهسازی و به‌روزآوری «راهبری و مدیریت» در نظام تربیت رسمی عمومی

(زیرنظام راهبری و مدیریت تربیتی، ص ۳۶۷ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۲۳}

هدف کلان ۲: بهسازی در «نظام برنامه‌ریزی آموزشی و درسی»

(زیرنظام برنامه درسی، ص ۳۷۲ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۲۴}

هدف کلان ۳: بهسازی و ارتقا «مدیریت منابع انسانی» و «تربیت معلم»

(زیرنظام تربیت معلم و تامین منابع انسانی، ص ۳۸۵)^{۲۵}

هدف کلان ۴: تامین منابع مالی کافی و پایدار، تخصیص هدفمند و عادلانه و مصرف بهینه و

بهره‌ورانه

(زیرنظام تامین و تخصیص منابع مالی، ص ۳۹۳)^{۲۶}

هدف کلان ۵: بهسازی و به‌روزآوری فضاهای کالبدی، تجهیزات و فناوری‌های نوین مدارس و سایر

فضاهای یادگیری

۲۲ زیرنظام‌های اصلی نظام تربیت رسمی عمومی بخش‌های اساسی این نظام در جهت پشتیبانی از جریان تربیت، انجام رسالت نظام و کمک به تحقق اهداف و کارکردهای آن هستند. عملکرد این زیرنظام‌ها تمامی مولفه‌های نظام تربیت رسمی عمومی را تحت تاثیر خود قرار می‌دهند و عبارتند از: راهبری و مدیریت تربیتی، برنامه درسی، تربیت معلم و تامین منابع انسانی، تامین و تخصیص منابع مالی، تامین فضا، تجهیزات و فن‌آوری و پژوهش و ارزشیابی که ترتیب زیرنظام‌ها ناظر به اولویت و تقدم آن‌ها برهمدیگر نیست. (ص ۳۶۶ مبانی نظری تحول بنیادین) و در این سند با ترتیب مندرج در مبانی نظری تحول چپ‌نشین شده‌اند. ساختار نظام تربیت رسمی عمومی شامل سه بخش «دوره‌ها و مراحل تربیت»، «مولفه‌های اصلی» و «زیرنظام‌های اصلی» می‌باشد. (از ص ۳۴۸ تا ص ۳۶۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

۲۳ اصول زیرنظام راهبری و مدیریت تربیتی: دین محوری و بسط عدالت تربیتی، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، شایسته‌سالاری، مشارکت‌جویی، پژوهش محوری، همه‌جانبه‌نگری، شفافیت در امور و استمرار و پیوستگی (ص ۳۷۰ تا ۳۷۲ مبانی نظری تحول).

۲۴ اصول زیرنظام برنامه درسی: اصول طراحی برنامه درسی، اصول تدوین برنامه درسی، اصول اجرای برنامه درسی (آموزش)، اصول ارزشیابی برنامه درسی، اصول ناظر به عوامل موثر در کیفیت زیرنظام، اصول زبان آموزش، اصول زمان آموزش، اصول راهنمایی و مشاوره می‌باشد. (از ص ۳۷۵ تا ص ۳۸۵ مبانی نظری).

۲۵ اصول زیرنظام تربیت معلم و تامین منابع انسانی: اصول کلی، اصول مولفه جذب، اصول مولفه آماده‌سازی، اصول مولفه حفظ و ارتقا و اصول مولفه ارزشیابی (ص ۳۸۸ تا ۳۹۳ مبانی نظری تحول)

۲۶ اصول زیرنظام تامین و تخصیص منابع مالی: اصول مولفه تامین منابع مالی: ضمانت تامین منابع مالی، صیانت از کیفیت تربیت، ضرورت ایجاد تحول در نقش دولت اسلامی (حاکمیت)، تامین نیازهای تربیتی افراد متناسب با اصل ۳۰ قانون اساسی، گسترش دامنه مشارکت‌های داوطلبانه، اصول مولفه تخصیص منابع مالی: استفاده از سازوکارهای تخصیص منابع مالی در برقراری عدالت و ارتقای کارایی، پذیرش منطق اقتصادی اندیشیدن (تحلیل هزینه-منفعت) در تصمیم‌گیری برای مبنای تخصیص منابع، برقراری رقابت سازنده در نظام تربیت رسمی عمومی، اصول مولفه مصرف منابع مالی: رعایت مبانی نظری و رویکردها در اجرا، تحول در نظارت بر مصرف، تولید اطلاعات مناسب برای سیاست‌گذاری (ص ۳۹۶ تا ۳۹۸ منابع نظری تحول بنیادین)

(زیرنظام تامین فضا، تجهیزات و فن آوری، ص ۳۹۹ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۲۷}

هدف کلان ۶: بهسازی نظام پژوهش، سنجش و ارزشیابی، تولید و پردازش داده‌ها و یافته‌های همه‌جانبه، معتبر، پرشمار، اثربخش و اصلاح درون‌دادها در سطح کلان و خرد

(زیرنظام پژوهش و ارزشیابی، ص ۴۰۶ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۲۸}

اهداف ناظر بر «نظام تربیت رسمی عمومی»^{۲۹}

هدف کلان ۷: کسب موقعیت نخست و ممتاز نظام تربیت رسمی عمومی کشور در منطقه و جهان

اسلام^{۳۰}

هدف کلان ۸: نقش‌آفرینی و ارتقای کیفیت همه‌جانبه مدرسه به عنوان یکی از کانون‌های

پیشرفت محلی و جلوه‌ای از حیات طیبه^{۳۱}

هدف کلان ۹: تامین، بسط عدالت و نصیب برابر تربیتی^{۳۲}

هدف کلان ۱۰: نقش‌آفرینی فزون‌تر، همسو و همه‌جانبه عوامل سهیم و موثر^{۳۳} در پیشبرد اهداف

نظام تربیت رسمی عمومی

^{۲۷} اصول زیرنظام تامین فضا، تجهیزات و فن آوری: اصول معماری و طراحی شهری، اصول استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا)، اصول فناوری ساخت، اصول تامین لوازم، تجهیزات و فناوری، اصول تامین منابع مالی، اصول مدیریت فنی مهندسی (ص ۴۰۲ تا ۴۰۶ مبانی نظری تحول بنیادین).

^{۲۸} اصول زیرنظام پژوهش و ارزشیابی: تنوع و کثرت، وحدت و هماهنگی، مشارکت و تعامل، اخلاق‌گرایی، نوآوری و پویایی، استمرار و پیوستگی، همه‌جانبه‌نگری (ص ۴۱۰ تا ۴۱۲ مبانی نظری سند تحول بنیادین).

^{۲۹} توجه به ارتقا نقش نهاد خانواده، بسط و اعتلای فرهنگ عمومی، زمینه‌سازی برای اقتدار و مرجعیت علمی و تکوین تمدن اسلامی-ایرانی در راستای تحقق جامعه جهانی عدل مهدوی (عج) با تأکید بر تعمیق معرفت و بصیرت دینی و سیاسی، التزام به ارزش‌های اخلاقی، وفاداری به نظام جمهوری اسلامی ایران، التزام به ارزش‌های انقلاب اسلامی، اعتقاد و التزام عملی به اصل ولایت مطلقه فقیه و مردم‌سالاری دینی، تحکیم وحدت ملی، تقویت روحیه علمی، رعایت حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی، ارتقای آداب و آیین زندگی متعالی، بهداشتی و زیست‌محیطی، ترویج و تعمیق فرهنگ حیا، عفاف و حجاب متناسب با قابلیت‌ها و ظرفیت‌های نظام تربیت رسمی عمومی، خلاقیت و آموزش مستمر و همچنین اصلاح، ارتقاء و تغییر نگرش به آموزش و پرورش به عنوان سازمان فراگیر و نیروی اثرگذار اجتماعی در خدمت اهداف رشد و تعالی کشور به ویژه اهداف فرهنگی و اجتماعی، در تحقق اهداف ناظر به نظام تربیت رسمی عمومی، بسترسازی می‌باشند.

^{۳۰} اصول ومؤلفه‌ها: هم‌راستایی فرهنگی، انسجام‌بخشی اجتماعی، آینده‌نگری وجهانی اندیشی

^{۳۱} اصول ومؤلفه‌ها: مدرسه‌مداری، مدرسه محور توسعه محلی و اجتماع صالح، پاسخگو به نیاز متربیبان، سبک مدیریتی تفویضی- مشارکتی در مدرسه،

^{۳۲} اصول ومؤلفه‌ها: عدالت محوری تربیتی(ص ۲۳۶ مبانی نظری تحول)، انعطاف‌پذیری در سازوکارهای پوشش همگانی، آموزش عدالت
^{۳۳} فرایند تربیت افزون بر تعامل دو طیف مربیان و متربیبان ناگزیر از مشارکت و پشتیبانی عوامل اجتماعی متعددی که در رسالت و مأموریت خود فرایند تربیت را دارند و در تحقق آن مسئولند هستند. برخی از سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی به طور مستقیم، ارادی و عمدی در جریان تربیت مداخله دارند و برخی بصورت غیرمستقیم تاثیر می‌گذارند. از همه این‌ها تحت عنوان عوامل سهیم و موثر نام برده می‌شود. (برگرفته از

راهبردهای کلان تحول بنیادین در آموزش و پرورش

راهبردهای کلان، براساس اهداف کلان، مسیرهای جهت‌دار برای دستیابی به ترسیم اهداف عملیاتی هستند تا نحوه بکارگیری، هماهنگی و سازماندهی همه امکانات و اقدامات برای تحقق هدف کلان مربوطه، تبیین گردد. راهبردهای زیر با محوریت چرخش‌های تحول‌آفرین تعیین شده‌اند و از منظری جایگاهی برای تسهیل تحقق راهکارها نیز هستند. هریک از حوزه‌های مختلف ستاد آموزش و پرورش و به تبع آن استان‌ها و مناطق می‌توانند به اقتضای شرایط خاص خود، براساس راهبردهای کلان، راهبردهای بخشی و جزئی‌تر را برای رسیدن به اهداف مدنظر، تعریف و تبیین نمایند.

- ۱) تقویت نقش مدیر به عنوان راهبر تربیتی با رویکرد شایسته‌سالاری (هدف کلان ۱)
- ۲) پیشبرد نظام راهبری و مدیریت براساس برنامه‌ریزی راهبردی و آینده‌نگر (هدف کلان ۱)
- ۳) ارتقا سطح سازمان‌ها از مدرسه تا ستاد به «سازمان یادگیرنده» در نظام تربیت رسمی عمومی (هدف کلان ۱)
- ۴) بازنگری در ساختار اداری و روابط درونی سطوح مختلف با توجه به زیرنظام‌ها (هدف کلان ۱)
- ۵) توسعه کارکرد شوراهای در سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌های نظام تربیت رسمی عمومی (هدف کلان ۱)
- ۶) تعالی و رشد همه‌جانبه آموزش و پرورش به مثابه یک امر ملی، نگرش مثبت به آن به عنوان سازمان فراگیر و اثرگذار اجتماعی و فرهنگی و عدم کوچک‌انگاری نقش آن در سرنوشت آینده کشور (هدف کلان ۱)
- ۷) کاهش تدریجی تمرکز و پیشبرد نظام برنامه‌ریزی درسی متکی بر مشارکت همه‌جانبه ارکان و عوامل سهیم و مؤثر در تربیت در تمام سطوح (هدف کلان ۲)
- ۸) نگاه تلفیقی و یکپارچه‌نگری به هویت انسانی در تمام ابعاد و ساحت‌های تربیتی (هدف کلان ۲)
- ۹) توسعه برنامه درسی پیامدمحور (تحقق شایستگی‌ها در سطح محصول و سطح برونداد نظام و پیامد آن در سطح جامعه) (هدف کلان ۲)
- ۱۰) تعالی «هویت حرفه‌ای، توانمندی‌ها و مشارکت مؤثر معلمان» در تکامل فرآیند برنامه‌ریزی درسی (هدف کلان ۲)

مبانی نظری تحول ص ۱۶۸ تا ۱۷۱) اصول و مولفه‌ها: نقش مکمل و متعادل کننده ارکان سهیم و مؤثر نسبت به هم، کارکرد های مشترک نظام تربیت رسمی عمومی با عوامل سهیم و مؤثر و کمک به فرایند تربیت

۱۱) توسعه و گسترش متوازن شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی مبتنی بر آمایش سرزمین، هدایت تحصیلی دانش آموزان، نیازهای کشور، موقعیت‌های محلی، علائق و استعدادهای دانش‌آموزان و رصد و پایش مستمر آن^{۳۴} (هدف کلان ۲)

۱۲) حاکمیت برنامه‌محوری به جای کتاب‌محوری و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری بارویکرد چندتألیفی با پذیرش نقش محوری معلم و هماهنگی رسانه‌ها و تولیدکنندگان برای تولید با کیفیت کتب و مواد آموزشی، لوازم التحریر و تجهیزات آموزشی و تربیتی با اولویت ترویج ارزش‌های اسلامی به ویژه فرهنگ حیا، عفاف و حجاب مناسب در دانش‌آموزان (هدف کلان ۲)

۱۳) انطباق سطح شایستگی‌های حرفه‌ای منابع انسانی در سطح ملی و جهانی با مقتضیات الگوی برنامه درسی در نظام تربیت رسمی عمومی (هدف کلان ۳)

۱۴) توسعه کارآمدی در فرایند «جذب و استخدام، آماده‌سازی، توانمندسازی، حفظ، نگهداشت، بازنشستگی و ارزشیابی» منابع انسانی (هدف کلان ۳)

۱۵) پیشبرد هدفمند نظام یکپارچه مدیریت منابع انسانی در بازه زمانی برنامه‌های توسعه کشور (هدف کلان ۳)

۱۶) مرجعیت و سندیت شایستگی‌محور معلم در تعامل با دانش‌آموز در عرصه تربیت رسمی عمومی با تأکید بر معلم‌محوری (هدف کلان ۳)

۱۷) اصلاح نظام بودجه ریزی و مدیریت منابع (هدف کلان ۴)

۱۸) کاهش انحصارگرایی در تأمین منابع مالی نظام تربیت رسمی عمومی به مثابه دستگاه سرمایه‌ای و مولد منابع انسانی (هدف کلان ۴)

۱۹) اهتمام به طراحی، ساخت و تجهیز مناسب نمازخانه، کتابخانه، آزمایشگاه، فضای سبز و فضای ورزشی در همه مدارس (هدف کلان ۴)

۲۰) هویت‌بخشی به فضاها و امکانات تربیتی^{۳۵} براساس ویژگی‌های مدرسه صالح و رعایت اصول معماری اسلامی- ایرانی (هدف کلان ۵)

۲۱) کاهش تصدی‌گری و واگذاری تدریجی مسئولیت ایجاد، بهسازی و تجهیز محیط فیزیکی و بهداشتی مدارس به جامعه محلی در شهرها و روستاها (هدف کلان ۵)

۳۴ افزایش کیفیت و کارآمدی مبتنی بر جهان‌بینی اسلامی، تقویت منزلت و بازتدوین متون دروس «علوم انسانی» مورد توجه می‌باشد.

۳۵ براساس نگاه توحیدی به زندگی انسان و هویت او، فرایند تربیت یک جریان پیوسته و درهم تنیده است و مفهوم تربیت، ترکیبی جامع و یکپارچه و دارای وحدت اعتباری است که درلوی این نگاه، بین «آموزش» و «پرورش» وجه تفکیک نیست. لذا به منظور ایجاد بافت منظم درنگارش سند، از کلیه رویدادهای آموزشی- پرورشی به صورت توأم تحت عنوان «تربیتی» نام برده می‌شود. (برگرفته از ص ۲۳۵ مبانی نظری تحول)

۲۲) توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری، نظریه پردازی، آینده پژوهی، مدرسه پژوهی و مستندسازی تجربیات تربیتی بومی با رویکرد بهسازی، عمل مدار تشخیصی و درمانی، تصمیم ساز و کاربستی و نگاه تحول آفرین، آینده نگر و کل نگرانه (هدف کلان ۶)

۲۳) بهبود نظام جامع نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت با تدوین و استانداردسازی شاخص های کمی و کیفی (هدف کلان ۶)

۲۴) شناخت روندهای موفق جهانی، راهبردها و سیاست های بین المللی و تغییرات متأثر از آنها در عرصه تربیت رسمی عمومی (هدف کلان ۷)

۲۵) تبیین نقش نظام تربیت رسمی عمومی و حضور فعال آن در محافل علمی و پژوهشی داخل و خارج از کشور (هدف کلان ۷)

۲۶) تقویت کارآیی و اثربخشی مدارس خارج از کشور، برخورداری از نیروهای متعهد، توانمند و مجرب و متناسب سازی فضای فیزیکی این مدارس (هدف کلان ۷)

۲۷) تقویت برنامه های پیشرفت تحصیلی- تربیتی بر اساس شاخص های ارزیابی منطقه ای و بین المللی (هدف کلان ۷)

۲۸) تغییر نقش مدرسه به محیط اجتماعی سازمان یافته برای کسب مجموعه ای از شایستگی های فردی، خانوادگی، اجتماعی (هدف کلان ۸)

۲۹) نگاه متوازن به جنبه های مختلف حیات انسانی (مهارت های شناختی و عملی) و تربیت تمام ساحتی (هدف کلان ۸)

۳۰) توسعه عادلانه خدمات استاندارد نظام تربیت رسمی و عمومی در مدرسه تا ستاد (هدف کلان ۹)

۳۱) سیاست گذاری های مناسب افزایش مشارکت خانواده ها در تحقق اهداف نظام تربیت رسمی عمومی (هدف کلان ۱۰)

۳۲) توسعه و تقویت نقش حاکمیتی، تنظیم گری ستاد و تفویض تصدی ها به جامعه و افزایش نقش نظام تربیت رسمی عمومی در رشد و تعالی (هدف کلان ۱۰)

۳۳) هم راستایی مأموریت ها و خلق ارزش های ترکیبی با توسعه همکاری های بین بخشی با عوامل سهیم و مؤثر به مثابه شرکای راهبردی و جلب مشارکت آنان (هدف کلان ۱۰)

«اهداف عملیاتی» و «راهکارها»

(ذیل اهداف کلان و راهبردهای کلان در تحول بنیادین آموزش و پرورش)

هدف کلان ۱

بهسازی و به‌روزآوری «راهبری و مدیریت» در نظام تربیت رسمی عمومی

هدف عملیاتی ۱

ارتقا و بهبود مستمر کیفیت کارشناسی در نظام راهبری و مدیریت

راهکار ۱-۱- متناسب‌سازی فرهنگ سازمانی با معیارهای اخلاق اسلامی

راهکار ۱-۲- گزینش مدیران در سطوح مختلف براساس شایسته‌سالاری و پیشگامی آنان در کارآمدی، حفظ و رعایت ارزش‌های الهی، انسانی، علمی و باور به اهداف نظام تربیت رسمی عمومی

راهکار ۱-۳- فراهم آوردن سازوکارهای لازم در تربیت، نگهداشت، تحکیم نقش الگویی مدیران و راهبران با تقویت شایستگی‌های «اعتقادی، اخلاقی»، «تخصصی» و «حرفه‌ای» و افزایش ثبات آنان

راهکار ۱-۴- واگذاری مسئولیت کلان تربیتی ارکان مدرسه به مدیران مدارس با تفویض اختیار لازم به آنان

راهکار ۱-۵- استقرار نظام خلاقیت، نوآوری و حمایت مادی و معنوی از مدیران خلاق، نوآور و کارآفرین

هدف عملیاتی ۲

ارتقای کیفیت رویه‌ها و روش‌های مدیریتی و اثربخشی آن‌ها در عملکرد مدیران

راهکار ۲-۱- نهادینه‌کردن برنامه‌محوری در سطوح مختلف مدیریت نظام تربیت رسمی عمومی

راهکار ۲-۲- استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی و مراقبت‌های اجتماعی براساس مبانی اسلامی، افزایش نقش معلمان در این زمینه، به‌کارگیری مشاوران متخصص برای ایفای وظایف در تمام دوره‌های تحصیلی

راهکار ۲-۳- طراحی و استقرار نظام جامع استعدادیابی رشدی - تربیتی و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به سوی مهارت‌ها، رشته‌ها و مشاغل مورد نیاز حال و آینده کشور

راهکار ۴-۲- بازنگری در ساختار دوره‌های آموزشی^{۳۶} و مدیریت زمان آموزش در مدارس، با رعایت انعطاف و توجه به ویژگی‌های جغرافیایی در ساماندهی تقویم سال تحصیلی با تأکید بر بهینه‌سازی روزهای آموزشی و روزهای تعطیل در طول هفته

راهکار ۵-۲- ایجاد سازوکار لازم برای حضور تمام وقت معلمان در مدرسه (ساعات تدریس و ساعات اختصاص یافته به سایر فعالیت‌های تربیتی مرتبط در مدرسه) و جبران مناسب خدمت آنان

هدف عملیاتی ۳

بهبود و بازطراحی «ساختار اداری» و «روابط درونی» سطوح مختلف سازمان از صف تا ستاد با توجه به زیرنظام‌ها

راهکار ۱-۳- چابک‌سازی و اصلاح ساختار اداری، تشکیلاتی و اجرایی با کاهش تعداد واحدهای اداری و کاهش تصدی‌گری‌های غیرضروری

راهکار ۲-۳- بازنگری و اصلاح سازمان و ساختار مدرسه^{۳۷}

راهکار ۳-۳- استقرار نظام جامع دولت الکترونیک

راهکار ۴-۳- طراحی سازوکار ایجاد اتحاد رویه، همسویی و بهبود روابط و مناسبات آموزش و پرورش بین صف و ستاد

هدف عملیاتی ۴

افزایش نقش فعال شورای آموزش و پرورش استان، منطقه و شوراهای درون مدرسه‌ای

راهکار ۱-۴- بازنگری قوانین و مقررات موجود در راستای تقویت نقش شوراهای آموزش و پرورش استان و منطقه متناسب با مقتضیات تربیتی

راهکار ۲-۴- افزایش کارآمدی و میزان مشارکت شوراهای درون مدرسه (شورای مدرسه، شورای معلمان، انجمن اولیا و مربیان، هیئت امنا و شورای دانش‌آموزی) در فرآیند تربیتی مدرسه با تفویض برخی از اختیارات قانونی به آنان

^{۳۶} در صورت نیاز و تصمیم‌گیری کلان، اصلاح و بازنگری ساختار دوره‌های آموزشی با مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام می‌پذیرد.

^{۳۷} براساس سیاست برنامه‌ریزان و بر حسب امکان‌سنجی و شرایط، رویکرد مدیریت مجتمع‌های تربیتی مدنظر قرار می‌گیرد.

هدف کلان ۲:

بهبودی در «نظام برنامه‌ریزی آموزشی و درسی»

هدف عملیاتی ۵

انطباق برنامه‌های آموزشی و درسی با ساحت‌های شش‌گانه تربیتی

راهکار ۱-۵- بازنگری در برنامه‌درسی ملی

راهکار ۲-۵- بازطراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی با تأکید بر:

(الف) اصالت رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی، تقویت رویکرد فرهنگی- تربیتی و توسعه جنبه‌های تربیتی، اخلاقی و شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان در تولید محتوا

(ب) تعمیق تربیت و تقویت آداب و سبک زندگی اسلامی- ایرانی، در تمام ساحت‌های تربیت به‌عنوان رویکرد حاکم در فرآیند طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی با التزام به ارزش‌های اسلامی

(ج) حاکمیت رویکرد شایستگی‌محور و یکپارچه‌سازی فرآیند تربیت

(د) بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی متناسب با اهداف برنامه درسی

(ه) در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی و نیازهای خاص تربیتی دانش‌آموزان به‌ویژه هویت جنسیتی (متناسب با نیازها، ویژگی‌ها، توانمندی‌ها و نقش‌های دختران و پسران) و ویژگی‌های جغرافیایی محل زندگی آنان

(و) نهادینگی شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان و آماده‌سازی ایشان برای کسب شایستگی‌های ویژه در جامعه

(ز) متناسب‌سازی محتوای برنامه درسی با زمان آموزش، توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان

راهکار ۳-۵- غنابخشی به ظرفیت برنامه درسی با رویکرد تقویت، ترویج و تحکیم:

(الف) انس با قرآن بر اساس منشور توسعه فرهنگ قرآنی^{۳۸}

(ب) فرهنگ اقامه نماز و برپایی نماز جماعت در مدرسه،

(ج) فضائل اخلاقی^{۳۹}

^{۳۸} منشور توسعه فرهنگ قرآنی برای دستیابی جامعه متمسک به قرآن و عترت در جلسه ۶۴۳ مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید. تقویت انس با قرآن در بستر اهداف درس قرآن در دوره‌های تحصیلی (مهارت روخوانی و روان خوانی در دوره ابتدایی، مفاهیم کلیدی قرآن در دوره متوسطه اول و معارف قرآنی در متوسطه دوم) محقق می‌شود.

^{۳۹} استفاده از فرصت ایام الله، برگزاری مراسم آگاهی‌بخش و نشاط‌انگیز در اعیاد و وفیات، حضور فعال و مشارکت دانش‌آموزان در محافل، مجالس و اماکن مذهبی و تقویت انس با دعا و توسل موجب تعمیق تقوای الهی و مهارت خویشتنداری، انتخابگری درست و تعالی‌بخش مستمر دانش‌آموزان، در راستای تحکیم فضائل اخلاقی می‌باشد.

د) پذیرش قلبی، اقناع فکری، حفظ، ترویج، تعمیق و درونی‌سازی فرهنگ حیا، عفاف، حجاب و پوشش مطابق با شئون اسلامی^{۴۰} در تمام دوره‌های تحصیلی و متناسب با قابلیت‌ها و ظرفیت‌های نظام تربیت رسمی عمومی (ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی)

راهکار ۴-۵- گسترش ظرفیت برنامه‌های درسی، منابع آموزشی، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات، کتابخانه‌ها، فرصت اردوها، اوقات فراغت دانش‌آموزان و فعالیت‌های درون^{۴۱} و برون مدرسه به‌ویژه در مساجد و کانون‌های مذهبی برای تقویت معرفت و باور به معارف الهی، اعتقاد به توحید، معاد، ولایت و انتظار با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی در دانش‌آموزان (ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی)

راهکار ۵-۵- ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ ولایت‌مداری، ایثار و شهادت، تولی و تبری، امر به معروف و نهی از منکر، روحیه جهادی، انتظار «زمینه‌سازی استقرار دولت عدل مهدوی (عجل الله تعالی و فرجه الشریف) با تأکید بر بهره‌گیری از ظرفیت حوزه‌های علمیه (ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی)

راهکار ۶-۵- ارائه آموزش زبان خارجی در چارچوب بخش انتخابی (نیمه تجویزی) برنامه درسی، با رعایت اصل تثبیت و تقویت هویت اسلامی- ایرانی (ساحت علمی و فناورانه)

راهکار ۷-۵- معرفی حرف و مشاغل به دانش‌آموزان و گسترش مهارت‌های مبتنی بر زیست‌بوم و نیاز جامعه محلی بومی در همه دوره‌های تحصیلی (ساحت اقتصادی و حرفه‌ای)

راهکار ۸-۵- ایجاد سازوکار تقویت حس وفاداری و وطن‌دوستی، انسجام اجتماعی، وحدت و خودباوری ملی و احیای هویت افتخارآمیز اسلامی- ایرانی در دانش‌آموزان و معلمان با تأکید بر حفظ ارزش‌های تاریخی، میراث تمدنی اسلامی- ایرانی و توجه به حل مسائل ملی (ساحت اجتماعی- سیاسی)

راهکار ۹-۵- بازطراحی برنامه درسی دوره دوم متوسطه در چارچوب اصل «تخصص‌گرایی نرم^{۴۲}» و چرخش به سمت شایستگی کارآفرینی، آموزش عمومی تک‌مهارت و آموزش مهارت خوشه‌ای (عام) به دانش‌آموزان (ساحت علمی- فناورانه)

راهکار ۱۰-۵- آموزش، پیشگیری، مداخلات سلامت‌محور، ترویج خودمراقبتی، خودامدادی و سبک زندگی سالم، افزایش آمادگی دفاعی و تقویت بنیه جسمی دانش‌آموزان در تعامل با محیط زیست و تسهیل دستیابی به بهداشت روان و افزایش ظرفیت تاب‌آوری (ساحت زیستی - بدنی)

^{۴۰} طراحی و ارائه الگوی لباس و پوشش مناسب، متنوع، زیبا، بانشاط و آراسته مبتنی بر فرهنگ اسلامی - ایرانی برای مربیان و دانش‌آموزان پسر و دختر در راستای تقویت هویت اسلامی - ایرانی به انجام این مهم کمک می‌کند.

^{۴۱} بسترسازی برای حضور فعال دانش‌آموزان در شکل‌های رسمی و قانونی از قبیل: بسیج دانش‌آموزی، کانون‌های علمی و فرهنگی، شورای دانش‌آموزی و انجمن اسلامی دانش‌آموزان، سفیران سلامت، انجمن‌های ورزشی، گروه‌های جهادی (حضور داوطلبانه دانش‌آموزان جهت کمک‌رسانی به مناطق کم‌برخوردار)، جشنواره‌ها و ...

^{۴۲} رویکرد تخصص‌گرایی نرم تلفیق بین دو نگاه عام‌گرایی یعنی طرفداری از برنامه‌های درسی بدون توجه به خصوصیات و علایق دانش‌آموزان و نگاه تخصص‌گرایی یعنی طرفداری از برنامه‌های درسی دارای جهت‌گیری‌های اختصاصی درحیطه‌های سه‌گانه فنی، شغلی و نظری در برنامه‌های درسی است.

راهکار ۱۱-۵- فراهم آوردن زمینه‌های تعامل دانش‌آموزان با پدیده‌های پیرامونی براساس ادراک زیبایی‌شناسی و خلق موقعیت‌ها و آثار هنری (ساحت زیبایی‌شناختی و هنری)

هدف عملیاتی ۶

ارتقای کیفیت در روش‌ها و بسترهای یادگیری با رویکرد تقویت عاملیت و کنشگری یادگیرنده و مدرسه

راهکار ۱-۶- ایجاد بسترهای مناسب در استفاده از روش ترکیبی (حضور و مجازی) در فرایند تربیت
راهکار ۲-۶- طراحی، تدوین و اجرای برنامه درسی چندوجهی (الزامی-انتخابی و اختیاری) از سطح کلان تا خرد

راهکار ۳-۶- اختصاص حداقل ۱۰ و حداکثر ۲۰ درصد از برنامه‌های آموزشی ویژه دانش‌آموزان به معرفی حرفه‌ها، هنرها، آیین و رسوم و ویژگی‌های جغرافیایی استان‌ها در چارچوب کارآمدی هویت ملی به ویژه مناطق روستایی و عشایری با رعایت استانداردهای تضمین کیفیت و تقویت هویت اسلامی - ایرانی آنان
راهکار ۴-۶- ایجاد سازوکار تولید محتوای آموزشی ویژه آشنایی دانش‌آموزان با موضوع «ویژگی‌ها، نیازها و وظایف خانواده»

راهکار ۵-۶- اشاعه و ترویج راهبردهای یادگیری فعال، در استفاده مناسب از زبان هنر، رسانه‌های یادگیری و کارافزارهای تربیتی

راهکار ۶-۶- بازنگری در سیاست‌های توسعه رشته‌های تحصیلی دوره دوم متوسطه متناسب با برنامه‌های پیشرفت و تعالی کشور

راهکار ۷-۶- متناسب‌سازی موضوعات تربیتی با مراحل رشد و ویژگی‌های دانش‌آموزان، اهداف و نیازهای نظام تربیت رسمی عمومی و جامعه

هدف عملیاتی ۷

ارتقا کیفیت و تنوع در خدمات و فرصت‌های تربیتی متناسب با نیازها، علایق دانش‌آموزان و مصالح جامعه

راهکار ۱-۷- طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی منعطف، متناسب با ویژگی‌های شخصیتی، جسمی، ذهنی، استعدادهای گوناگون دانش‌آموزان و شرایط محیطی

راهکار ۲-۷- ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در همه دوره‌های تحصیلی^{۴۳} براساس سند «نظام جامع راهنمایی و مشاوره»

^{۴۳} توجه کافی به شرایط روحی دانش‌آموزان در سنین بلوغ و ارائه مشاوره و آموزش‌های دینی و اخلاقی متناسب با آن‌ها و افزایش سلامت روانی و جسمی مورد تأکید است.

راهکار ۳-۷- استقرار و استفاده از نظام «دوری» ۴۴ در سازماندهی معلمان دوره اول ابتدایی

راهکار ۴-۷- طراحی و اجرای برنامه جامع کارآفرینی و مهارت‌آموزی در برنامه‌های درسی همه دوره‌های تحصیلی

هدف عملیاتی ۸

اعتلای لایه‌های مختلف هویت دانش‌آموزان با اولویت هویت مشترک^{۴۵}

راهکار ۱-۸- طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی با رعایت اقتضات هویت جنسیتی دانش‌آموزان و توجه به هویت مشترک آنان

راهکار ۲-۸- ایجاد زمینه «درک و مواجهه دانش‌آموزان با موقعیت خود و دیگران» و «بروز بینش، باور، گرایش، توانایی و قابلیت خود در موقعیت‌های جدید»، متناسب با ویژگی‌های بومی و محلی، قومی، دینی، مذهبی، فرهنگی، خانوادگی و به ویژه جنسیتی

راهکار ۳-۸- ارائه دستاوردهای علمی و فنی تمدن اسلامی - ایرانی در برنامه‌های درسی

هدف عملیاتی ۹

ارتقای کیفیت و تنوع در محیط‌ها و موقعیت‌های یادگیری در نظام تربیت رسمی عمومی

راهکار ۱-۹- بسط تعامل نظام تربیت رسمی عمومی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در استفاده از ظرفیت آنان در طراحی و اجرای برنامه درسی با رویکرد تلفیقی و مسئله‌محور

راهکار ۲-۹- ایجاد شبکه‌ای از محیط‌ها و موقعیت‌های متنوع یادگیری^{۴۶} و برقراری تعامل اثربخش مدارس با این محیط‌ها و موقعیت‌ها، با رعایت اصل غنی‌سازی محیط مدرسه با همکاری سایر دستگاه‌ها

^{۴۴} نظام دوری عبارت است از همراهی معلم با دانش‌آموزان در پایه‌های اول تا سوم ابتدایی.

^{۴۵} هدف کلی تربیت عمومی عبارت است از: تکوین و تعالی هویت مشترک (انسانی، اسلامی، ایرانی) متربیبان همراه با توجه به وجوه اختصاصی هویت فردی و غیرمشترک (بومی و محلی، قومی، دینی، مذهبی و فرهنگی، خانوادگی و به ویژه جنسیتی) ایشان به صورتی یکپارچه در راستای شکل‌گیری جامعه صالح و اعتلای مداوم آن براساس نظام معیار اسلامی که از طریق کسب شایستگی‌های لازم صورت می‌گیرد. (ص ۲۶۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

^{۴۶} خانه‌های علم و فناوری، پژوهش‌سراها، اردوگاه‌ها، خانه‌های فرهنگ، کتابخانه‌های عمومی، نمایشگاه‌ها و موزه‌های تخصصی علوم و فناوری، مراکز کارآفرینی، آزمایشگاه‌ها، مسجد، پایگاه‌های سلامت، کانون‌های ورزشی و تندرستی، پارک جهت یابی و حرکت برای دانش‌آموزان بانایزهای ویژه، مجتمع‌های آموزشی و ورزشی، فضای سبز، نمازخانه، کانون پرورش فکری، اندیشکده‌های مجازی و سایر مراکز مشابه با ایجاد زمینه تغییر و نوآوری، شبکه‌ای از محیط یادگیری را با رویکرد تعالی‌بخش، پویا و بالنده می‌سازند. ایجاد موزه و نمایشگاه علم و فناوری در هر یک از شهرستان‌ها زمینه مشاهده و تجربه فزون‌تر دانش‌آموزان و عینی‌ترکردن محتوای آموزشی کتب درسی را فراهم می‌آورد.

راهکار ۳-۹- ساماندهی و مدیریت بر فعالیت های مؤسسات و آموزشگاه های آزاد وابسته به وزارت آموزش و پرورش، بازنگری و بازتولید محتوای برنامه های آموزشی آنها همسو با اهداف و برنامه های تحولی آموزش و پرورش، نظارت و ارزیابی مستمر بر عملکرد آن ها و هماهنگی و همکاری با دستگاه های ذی ربط برای ایجاد همسویی سایر آموزشگاه های آزاد با اهداف برنامه های نظام تربیت رسمی عمومی

هدف عملیاتی ۱۰

ارتقای کیفیت «نظام ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش آموزان» و فرایند «یاددهی - یادگیری»

راهکار ۱-۱۰- طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه محور براساس استانداردهای عملکردی هر دوره برای گذر از دوره تحصیلی و ارزشیابی فرآیندمحور براساس استانداردهای عملکردی برنامه های درسی در پایه های مختلف تحصیلی

راهکار ۲-۱۰- طراحی، استقرار و روزآمدسازی سامانه های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش آموزان با استفاده از فناوری های نوین

هدف کلان ۳

بهسازی و ارتقای «مدیریت منابع انسانی» و تربیت معلم

هدف عملیاتی ۱۱

اعتلای جایگاه حرفه ای، منزلت اجتماعی و فرهنگی منابع انسانی با تأکید بر نقش الگویی معلم

راهکار ۱-۱۱- اصلاح قوانین و مقررات موجود استخدامی، مالی و اداری بر اساس رویکرد حاکم بر اسناد بالادستی و تحولی با مشارکت دستگاه های ذی ربط و منطبق با برنامه های توسعه کشور

راهکار ۲-۱۱- طراحی و اجرای الگوی بالندگی شغلی - حرفه ای منابع انسانی

راهکار ۳-۱۱- استقرار نظام سنجش صلاحیت های عمومی، تخصصی و حرفه ای، با تأکید بر شایستگی های اخلاقی، اعتقادی، انقلابی معلمان و دانشجومعلمان و بهبود فرایند رتبه بندی با رویکرد تقویت انگیزه ارتقای شغلی در آنان

راهکار ۴-۱۱- فراهم کردن زمینه مشارکت نمایندگان معلمان در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌های ناظر به حوزه معلمی و به رسمیت شناختن شأن و حق کنشگری و اظهارنظر تخصصی آنان در ساختارهای سیاست‌گذاری آموزش و پرورش از جمله تأسیس و راه‌اندازی «سازمان نظام معلمی»

راهکار ۵-۱۱- به کارگیری امکانات و فرصت‌های اجتماعی و فرهنگ‌سازی عمومی در تکریم و پاسداشت مقام معلم با تأکید بر استفاده از ظرفیت سایر نهادهای فرهنگی به‌ویژه رسانه ملی

راهکار ۶-۱۱- بازطراحی و استقرار نظام خاص بازنشستگی فرهنگیان

راهکار ۷-۱۱- ایجاد سازوکارهای لازم در ثبت تجربیات و بهره‌مندی فزون‌تر از دانش و تجارب مفید نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش

هدف عملیاتی ۱۲

ارتقاکیفیت نظام تربیت معلم کشور

راهکار ۱-۱۲- بازنگری و اصلاح فرایند توانمندسازی و بازآموزی مستمر تخصصی و حرفه‌ای معلمان متناسب با نظام رتبه‌بندی آنان و تربیت حرفه‌ای دانشجومعلمان و تقویت انگیزه آنان در یادگیری مداوم

راهکار ۲-۱۲- بازنگری، اصلاح و ایجاد انعطاف در برنامه‌های درسی دانشگاه‌های وابسته به وزارت آموزش و پرورش با رویکرد تلفیقی، متناسب با تحولات محیطی، تأکید بر تقویت دوره‌های کارورزی و کارآموزی دانشجومعلمان و امکان کسب تجربیات واقعی از کلاس درس و محیط‌های تربیتی

راهکار ۳-۱۲- تمهید سازوکارهای تقویت هویت حرفه‌ای و ارتقای توانمندی‌های معلمان در مشارکت مؤثر آنان در بهسازی فرآیند برنامه‌ریزی درسی

راهکار ۴-۱۲- ایجاد سازو کار افزایش توانمندی‌های علمی معلمان در زمینه پژوهشگری، تبادل تجارب و دستاوردها در سطح محلی و ملی و بین‌المللی

راهکار ۵-۱۲- تنوع‌بخشی به مسیر ورود به معلمی، تربیت تخصصی- حرفه‌ای و دینی و حفظ کرامت دانشجومعلمان، با مشارکت دانشگاه‌های برتر و حوزه‌های علمیه و مدیریت دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر فنی شهید رجایی

راهکار ۶-۱۲- بازنگری و اصلاح ضوابط و مقررات بکارگیری نیروی انسانی دارای شایستگی‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای، متعهد و عامل به رعایت ارزش‌های دینی و اخلاقی، حیا، حجاب، عفاف و پوشش مناسب در مراکز اداری و آموزشی

راهکار ۷-۱۲- شناسایی، ترغیب و جذب استعداد‌های برتر و برخوردار از صلاحیت‌های دینی، اخلاقی، انقلابی و شخصیتی در انتخاب رشته‌های تربیت معلم در دوره تحصیلات تکمیلی

راهکار ۸-۱۲- کیفیت‌بخشی در روش‌های نوین تدریس، تجهیزات و امکانات تربیتی و رفاهی، فرایندانتخاب اساتید و مدرسان خیره و سرفصل‌های درسی در دانشگاه‌های وابسته به وزارت آموزش و پرورش

هدف عملیاتی ۱۳

افزایش رفاه و رضایتمندی فرهنگیان در شأن منزلت ایشان

راهکار ۱-۱۳- بازطراحی نظام حقوق، دستمزد و پرداخت کارکنان صف تا ستاد وزارت آموزش و پرورش، همسان با حقوق و دستمزد اعضا هیئت علمی و کارکنان دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی، آموزشی و پژوهشی کشور

راهکار ۲-۱۳- بهینه‌سازی نظام پرداخت‌ها، برقراری الگوی جبران خدمات و ساماندهی مناسب خدمات و امکانات رفاهی با رویکرد ایجاد انگیزه در منابع انسانی مبتنی بر تخصص، شایستگی‌ها، عملکرد رقابتی و کیفیت خدمات تربیتی

راهکار ۳-۱۳- فراهم آوردن تسهیلات و امتیازات مناسب برای جذب و نگهداشت منابع انسانی کارآمد در دوره تخصصی و زیربنایی آموزش ابتدایی

هدف کلان ۴

تأمین منابع مالی کافی و پایدار، تخصیص هدفمند و عادلانه و مصرف بهینه و بهره‌ورانه

هدف عملیاتی ۱۴

افزایش منابع مالی متنوع متناسب با نیازهای کمی و کیفی نظام تربیت رسمی عمومی

راهکار ۱-۱۴- افزایش سهم اعتبارات آموزش و پرورش به میزان حداقل ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی (GDP)

راهکار ۲-۱۴- طراحی سازوکارهای تنوع‌بخشی به منابع مالی دولتی و غیردولتی

راهکار ۳-۱۴- افزایش سهم هزینه‌های غیرپرسنلی در بودجه جاری نظام تربیت رسمی عمومی متناسب با اهداف و مأموریت‌ها

هدف عملیاتی ۱۵

ارتقای کیفیت در «تخصیص منابع»، «مصارف» و مدیریت بهینه آن‌ها

راهکار ۱-۱۵- طراحی و استقرار نظام بودجه‌ریزی عملیاتی

راهکار ۲-۱۵- شفاف‌سازی عملکرد مالی، طراحی استانداردهای مصرف و استفاده صحیح و اصولی از منابع مادی و فیزیکی با پیشگیری از اسراف و تبذیر

راهکار ۳-۱۵- تخصیص سهم بیشتر به آموزش پیش از دبستان و آموزش ابتدایی از منابع مالی

هدف کلان ۵

بهسازی و به‌روز‌آوری فضاهای کالبدی، تجهیزات و فناوری‌های نوین مدارس و سایر فضاهای یادگیری

هدف عملیاتی ۱۶

بهبود و استانداردسازی فضاهای تربیتی متناسب با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان، شرایط جغرافیایی و فرهنگی هر منطقه و اقتضائات فرهنگ اسلامی-ایرانی

راهکار ۱-۱۶- طراحی، ساخت و بازسازی فضاهای تربیتی متناسب با اقتضائات برنامه درسی، استانداردهای تربیتی، تحولات جمعیتی، ویژگی‌های جغرافیایی، اصول شهرسازی و الگوی معماری اسلامی-ایرانی با استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های نوین و توجه ویژه به نقش محوری نمازخانه

راهکار ۲-۱۶- متناسب سازی فضاهای فیزیکی، آموزشی و تربیتی با نیازهای ویژه و تفاوت‌های جنسیتی دانش‌آموزان با تأکید بر فراهم آوردن الزامات نهادینه سازی فرهنگ ایمانی، عفاف و پوشش و رعایت احکام محرمیت در محیط

راهکار ۳-۱۶- استقرار نظام مکان‌یابی و بازتخصیص مدارس و فضاهای تربیتی براساس آمایش سرزمینی و تحولات جمعیتی (ناظر به ۲۵ سال آینده)

هدف عملیاتی ۱۷

ارتقای سطح بهره‌برداری هوشمندانه از فناوری‌های نوین

راهکار ۱-۱۷- ایجاد زیرساخت‌های فنی و تجهیزاتی در بهره‌برداری بهینه و هوشمندانه از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی با اولویت پرکردن شکاف دیجیتالی بین مناطق آموزشی و تسهیل دسترسی معلمان و دانش‌آموزان

راهکار ۲-۱۷- راهبری و نظارت بر تولید و به‌کارگیری محتوا و تجهیزات تربیتی الکترونیکی هم‌سو با برنامه درسی ملی متناسب با نیازهای دانش‌آموزان و مدارس با مشارکت بخش دولتی و غیردولتی

راهکار ۳-۱۷- بکارگیری ظرفیت آموزش‌های غیرحضور و مجازی در برنامه‌های تربیتی ویژه معلمان، دانش‌آموزان، والدین و خانواده‌های ایرانی خارج از کشور با رعایت اصول تربیتی

هدف کلان ۶

بهسازی نظام پژوهش، سنجش و ارزشیابی، تولید و پردازش داده‌ها و یافته‌های همه‌جانبه، معتبر، پرشمار، اثربخش و مستندسازی تجربیات و اصلاح درون‌دادها در سطح کلان و خرد

هدف عملیاتی ۱۸

بهبود فرایند ارزشیابی و تضمین کیفیت در نظام تربیت رسمی عمومی

- راهکار ۱-۱۸-** ایجاد نظام ارزیابی عملکرد مدارس و مؤسسات آموزش و پرورش، کیفیت‌بخشی، شفاف‌سازی عملکرد و تقویت انگیزه‌های رقابت منطقی و علمی بین آنان
- راهکار ۲-۱۸-** استقرار نظام ارزشیابی منابع انسانی و اجرای مستمر و هدفمند به شیوه علمی
- راهکار ۳-۱۸-** ایجاد سازوکارهای قانونی و ساختار مناسب برای سنجش و ارزشیابی مستمر عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی با استفاده بهینه از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان، نهادها و مؤسسات مستقل

هدف عملیاتی ۱۹

افزایش ظرفیت پژوهش و نوآوری، کرسی‌های نظریه‌پردازی و مستندسازی تجربیات تربیتی بومی

- راهکار ۱-۱۹-** ایجاد نظام مسئله‌یابی، ارزشیابی، پژوهش، اشاعه، حمایت، کاربست و مستندسازی نتایج پژوهش و کیفیت‌بخشی به فرآیند سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری از سطح مدرسه تا سطح ملی
- راهکار ۲-۱۹-** ایجاد شبکه پژوهشی فعال و فراگیر و بانک اطلاعاتی در درون ساختار نظام تربیت رسمی عمومی با استفاده از فناوری‌های نوین و تضمین دسترسی کلیه عاملان و ذی‌نفعان به اطلاعات و تحلیل‌های معتبر برای تصمیم‌گیری‌های آگاهانه‌تر
- راهکار ۳-۱۹-** اشاعه فرهنگ تفکر و پژوهش با بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های موجود در تمامی سطوح نظام تربیت رسمی عمومی و تأمین پژوهشگر مورد نیاز و حمایت از پژوهشگران فعال و مجرب
- راهکار ۴-۱۹-** انجام مطالعات راهبردی آینده‌نگر و تدوین و اجرای برنامه‌های آینده‌پژوهانه
- راهکار ۵-۱۹-** حمایت مادی و معنوی از طرح‌های موفق و نوآوری‌های تربیتی بومی و کاربردی، مستندسازی، و کاربست انتشار یافته‌های پژوهشی در داخل و خارج از کشور
- راهکار ۶-۱۹-** حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، یافته‌های جدید و نوآوری در نظام تربیت رسمی عمومی با همکاری حوزه علمیه دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی
- راهکار ۷-۱۹-** ایجاد ارتباط سازمان‌یافته مراکز علمی - پژوهشی و خدماتی با نظام تربیت رسمی عمومی در سطح ملی و منطقه‌ای

هدف کلان ۷

کسب موقعیت نخست و ممتاز نظام تربیت رسمی عمومی کشور در منطقه و جهان اسلام

هدف عملیاتی ۲۰

ارتقای جایگاه نظام تربیت رسمی عمومی در ارزیابی‌های منطقه‌ای، بین‌المللی و جهان اسلام

راهکار ۱-۲۰ - رصدکردن تحولات نظام تربیت رسمی عمومی در سطح منطقه، جهان اسلام و بین‌الملل و بهره‌مندی از یافته‌های مفید و تجربیات بومی‌سازی شده

راهکار ۲-۲۰ - تدوین و استقرار نظام آموزش بین‌المللی تألیفی جمهوری اسلامی ایران ویژه مدارس بین‌المللی در داخل و خارج از کشور

راهکار ۳-۲۰ - کیفیت بخشی به بنیه علمی منابع انسانی مدارس داخل و خارج از کشور منطبق با برنامه‌ها و معیارهای ارزیابی جهانی

هدف عملیاتی ۲۱

ارتقای کیفیت تعاملات و کنش‌های اثرگذار در رویدادهای بین‌المللی با تأکید بر کشورهای منطقه و جهان اسلام

راهکار ۱-۲۱ - تبادل تجارب و انتشار دستاوردهای تربیتی و اثرگذاری در جریان تصمیم‌سازی در مجامع بین‌المللی، تدوین اسناد تربیتی بین‌المللی و معرفی الگو به جهان

راهکار ۲-۲۱ - توانمندسازی و تربیت منابع انسانی از سطح مدرسه تا ستاد در توسعه دیپلماسی تربیتی و انجام تعاملات بین‌المللی

هدف کلان ۸

نقش‌آفرینی و ارتقا کیفیت همه‌جانبه مدرسه، به عنوان یکی از کانون‌های پیشرفت محلی و جلوه‌ای از حیات طیبه

هدف عملیاتی ۲۲

ارتقای کیفیت مولفه‌های مدرسه منطبق با زیرنظام‌های سند تحول بنیادین

راهکار ۱-۲۲ - استانداردسازی مولفه‌های مدرسه منطبق با زیرنظام‌های سند تحول بنیادین

راهکار ۲-۲۲ - طراحی موقعیت‌های مؤثر یادگیری بر مبنای برنامه درسی در مدرسه

راهکار ۳-۲۲- افزایش استقلال و اختیارات مدرسه و تعیین دامنه آن‌ها براساس نتایج ارزیابی مستمر کیفیت عملکرد مدرسه

راهکار ۴-۲۲- تعیین تدریجی و مرحله‌ای سطوح آزادسازی برنامه درسی^{۴۷} متناسب با مقتضیات و اختیارات قانونی مدرسه

راهکار ۵-۲۲- طراحی سازوکارهای تولید، تدوین، اجرا، نظارت و ارزیابی برنامه درسی در سطح مدرسه

راهکار ۶-۲۲- طراحی و اجرای نظام تشویق و پاداش مالی براساس عملکرد مدرسه در بهره‌وری منابع

هدف عملیاتی ۲۳

افزایش نقش مدرسه در تعامل سازنده با ستاد و جامعه محلی به ویژه در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و بهداشتی

راهکار ۱-۲۳ بهینه سازی ارتباط تربیتی مدرسه با مراکز علمی- پژوهشی، حوزه‌های علمیه، م و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، مراکز ورزشی، تربیت بدنی و خدمات بهداشتی، مؤسسات آموزش عالی دانشکده‌های به‌ویژه علوم قرآنی، علوم تربیتی و روانشناسی و بهره‌مندی از پشتیبانی علمی و تخصصی آنان

راهکار ۲-۲۳- نهادینه سازی همکاری مدرسه با مراکز فرهنگی، هنری، علمی، تربیت‌بدنی، بهداشتی، کتابخانه‌ها، فرهنگسراهای محله به‌ویژه مسجد و کانون‌های مذهبی و حوزه‌های علمیه و حضور نظام‌مند و اثربخش روحانیون توانمند و مبلغان مذهبی باتجربه در مدرسه

هدف کلان ۹

تامین، بسط عدالت و نصیب برابر تربیتی

هدف عملیاتی ۲۴

ارتقای فرصت‌های تربیتی عادلانه باکیفیت و ایجاد شرایط برخورداری دانش‌آموزان از آن‌ها با توجه به نیازها، تفاوت‌ها، اقتضائات و ویژگی‌های جنسیتی دختران، پسران در مناطق مختلف کشور

راهکار ۱-۲۴- تعمیم دوره پیش‌دبستانی به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار با مشارکت مردم، حمایت بخش دولتی و مشارکت بخش غیردولتی، بارویکرد تربیت تمام‌ساحتی اعم از آموزش‌های دینی و قرآنی، تربیت زیستی و بدنی و اجتماعی و توسعه دوره پیش‌دبستانی نوآموزان بانیازهای ویژه با تأکید بر مداخله بهنگام توان‌بخشی و تربیتی

^{۴۷} واگذاری بخشی از تصمیمات دربرنامه‌ریزی درسی به سطوح بعد از ستاد (حرکت از برنامه‌ریزی درسی متمرکز به سمت نیمه‌متمرکز و غیرمتمرکز) (از ص ۳۷۷ تا ۳۷۹ مبانی نظری تحول بنیادین)

راهکار ۲-۲۴- پوشش کامل دوره آموزش عمومی باکیفیت و مناسب در تمام مناطق کشور

راهکار ۳-۲۴- ایجاد فرصت‌های تربیتی متنوع و باکیفیت، متناسب با ویژگی‌های شخصی، استعدادها و شرایط محیطی برای همه دانش‌آموزان؛ به ویژه دانش‌آموزان ساکن در مناطق کم‌برخوردار (روستاها، حاشیه شهرها و مرزی)، مناطق کوچ‌نشین عشایری و دوزبانه، کلاس‌های چندپایه، مدارس شبانه‌روزی و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و استعدادهای برتر

راهکار ۴-۲۴- متناسب‌سازی فضا، امکانات، تجهیزات و محتوای درسی در «مدارس بانیازهای ویژه» و «مدارس عادی دارای دانش‌آموزان مشمول آموزش تلفیقی- فراگیر» دولتی و غیردولتی

راهکار ۵-۲۴- شناسایی و جذب بازماندگان از تحصیل با اتخاذ سیاست‌های قانونی و تشویقی مناسب

هدف عملیاتی ۲۵

ارتقای سطح حمایت مادی و معنوی از دانش‌آموزان سراسر کشور بویژه مناطق کم برخوردار و مرزی در ادامه تحصیل و مهارت‌آموزی با تأکید بر تأمین بهینه منابع انسانی، مالی و تجهیزاتی

راهکار ۱-۲۵- ساماندهی و بکارگیری شایسته و اثربخش منابع انسانی، مالی و تجهیزاتی و توزیع عادلانه آن‌ها با رویکرد تقویت مدارس دولتی

راهکار ۲-۲۵- ارائه خدمات باکیفیت تربیتی به دانش‌آموزان مناطق کم‌برخوردار با حفظ کرامت آنان و رعایت اقتضانات بومی با استفاده از ظرفیت نهادهای ذی‌ربط حاکمیتی و مردمی

هدف کلان ۱۰

نقش‌آفرینی فزون‌تر، همسو و همه‌جانبه ارکان و عوامل سهیم و موثر در پیش‌برد اهداف نظام تربیت رسمی عمومی

هدف عملیاتی ۲۶

افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های اعضای خانواده در ایفای نقش تربیتی و مشارکت در سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌های مدرسه و محله

راهکار ۱-۲۶- بازطراحی نظام آموزش و ارتقای مدیریت خانواده^{۴۸}

۴۸ در تکوین این آموزش، تدوین اصول راهنما و پودمان‌های آموزشی تبیین نقش مدرسه، رسانه‌ها و خانواده، در تأمین پیش‌نیازهای ورود کودک به مدرسه، تدوین برنامه جامع مشارکت خانواده و نهادهای تربیتی در تقویت فرهنگ تربیتی خانواده، ضرورت مدیریت در خانواده و تحکیم بنیان آن، افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های تربیتی مدرسه، برگزاری دوره‌های آموزشی اثربخش، ارائه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر و آسیب‌زا، همسوسازی اهداف و روشهای تربیتی خانواده و مدرسه و همچنین گنجاندن درس مدیریت و سلوک خانواده در برنامه آموزش خانواده موثر است.

راهکار ۲-۲۶- طراحی سازوکارهای لازم در ارتقای حق خانواده در انتخاب آگاهانه نوع مدرسه، نظارت بر کارکرد آن و بهره‌مندی فرزندان از سطوح بالاتر تربیتی جانبی و مکمل

راهکار ۳-۲۶- مشارکت خانواده در «تقویت ایمان، بصیرت دینی و باور به ارزش‌های انقلاب اسلامی»، «توانمندسازی مربیان و دانش‌آموزان در وفاداری و حمایت آگاهانه از ارزش‌ها و مواجهه هوشمندانه با توطئه‌های دشمنان» با استفاده از ظرفیت برنامه‌های تربیتی نظام تربیت رسمی عمومی و سایر نهادها و دستگاه‌ها به‌ویژه حوزه‌های علمیه

راهکار ۴-۲۶- جلب مشارکت سازنده و اثربخش خانواده‌ها در حفظ، تعمیق و اشاعه حیا، عفاف و پوشش دانش‌آموزان

هدف عملیاتی ۲۷

ارتقای نقش رسانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی در تربیت رسمی عمومی

راهکار ۱-۲۷- ایجاد تسهیلات قانونی و سازوکارهای تشویقی و انگیزشی لازم اعم از مادی و معنوی در افزایش مشارکت‌جویی و مشارکت‌پذیری جامعه با الهام از آموزه‌های دینی و بسط فرهنگ نیکوکاری و تعاون

راهکار ۲-۲۷- حفظ و ارتقای مستمر سطح مشارکت واقفین و خیرین مدرسه‌ساز، مدرسه‌یار و مدرسه‌دار

راهکار ۳-۲۷- فعال‌سازی ظرفیت‌های مردمی، در دسترسی افراد جامعه به خدمات تربیتی رایگان و باکیفیت

راهکار ۴-۲۷- مشارکت ذی‌نفعان و عوامل سهیم و مؤثر در یادگیری و مهارت‌آموزی دانش‌آموزان در محیط واقعی و دنیای کار با توجه به شرایط و مقتضیات منطقه‌ای، محلی و آمایش سرزمینی

راهکار ۵-۲۷- مشارکت بخش‌های دولتی و غیردولتی در انجام امور مربوط به تولید، چاپ، توزیع مواد و منابع آموزشی در چارچوب سیاست‌های نظام تربیت رسمی عمومی

راهکار ۶-۲۷- کیفیت‌بخشی به مدارس غیردولتی با اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات موجود، تسهیل در تأسیس و حمایت از فعالیت‌های تربیتی آنان

راهکار ۷-۲۷- ایجاد هم‌راستایی و هم‌افزایی در نقش‌ها و مأموریت‌های مدرسه، خانواده، رسانه، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی در خلق ارزش‌های مشترک

راهکار ۸-۲۷- طراحی سازوکارهای قانونی در گسترش، هماهنگی، همسویی و هم‌افزایی دستگاه‌ها، نهادها و سازمان‌ها با آموزش و پرورش

هدف عملیاتی ۲۸

افزایش نقش نظام تربیت رسمی عمومی در رشد و تعالی همه‌جانبه کشور به عنوان نهاد مولد سرمایه انسانی، فرهنگی، اجتماعی و معنوی با رویکرد تعامل همه‌جانبه با عوامل سهیم و مؤثر

راهکار ۱-۲۸- فراهم‌آوردن سازوکارهای قانونی برای حضور فعال و مؤثر مسئولین نظام تربیت رسمی عمومی در نهادهای سیاست‌گذار و تصمیم‌ساز فرادستی

راهکار ۲-۲۸- مشارکت وزارت آموزش و پرورش در رویارویی فعال و کارشناسانه با نیازهای فوری و عمومی،

تهدیدها و مخاطرات نوظهور سلامت زیستی و غیر زیستی جامعه^{۴۹}

راهکار ۳-۲۸- تعامل اثربخش با مراکز فرهنگی، اجتماعی، مهارتی و فنی و حرفه‌ای، بهداشتی، ورزشی و

استفاده از ظرفیت رسانه‌ها به ویژه رسانه ملی در تبیین جایگاه نظام تربیت رسمی عمومی در تولید سرمایه

اجتماعی و فرهنگی

غیر قابل استناد

۴۹ از قبیل شیوع بیماری‌های فراگیر، حوادث طبیعی و انسان‌ساخت، کاهش آسیب‌های اجتماعی، آموزش مادام‌العمر و انسداد مبادی بی‌سواد، حاکمیت قوانین و مقررات، حفاظت از محیط زیست، خدمت به محرومین، اقدامات خیرخواهانه مردمی و انقلابی، افزایش سلامت عمومی، برگزاری دوره‌ها، اردوها و مانورهای تربیتی و توجیهی برای آماده‌سازی معلمان، مربیان و دانش‌آموزان

فصل هشتم

مدرسه صالح^{۵۰} در افق ۱۴۱۴

تعریف مدرسه

مدرسه فضایی امن، تعاملی، رسمی و ساختاریافته برای تربیت متعادل و همه‌جانبه دانش‌آموزان (رشد متوازن شخصیت و شکوفایی استعداد های فطری و طبیعی آنان در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی) است. دانش‌آموزان در این فضا، شایستگی‌های پایه و آداب و مهارت‌های مورد نیاز را برای زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی کسب می‌کنند. این مهم از راه ایجاد فرصت‌های یادگیری، در بستر تجارب جمعی نظام‌مند و در چارچوب برنامه درسی ملی، محقق می‌شود. گروه مدیریت، معلمان، والدین و دانش‌آموزان همگی در طراحی یا انتخاب و ایجاد این فرصت‌های یادگیری متناسب با شرایط زندگی آنان نقش دارند. بر این اساس کارکردهای مدرسه عبارتند از زمینه‌سازی برای:

- شکل‌گیری هویت فردی و هویت مشترک انسانی، دینی و ملی دانش‌آموزان
- تجربه مرتبه‌ای از حیات‌طیبه (زندگی شایسته، شاداب و دلپذیر سازگار با ارزش‌های اسلامی) در همه ساحت‌های تربیتی
- ارتباط تربیتی متقابل با اولیا و خانواده دانش‌آموزان
- ایفای نقش به‌عنوان کانون تربیتی محله از راه ارتباط با مساجد، کتابخانه‌ها و مراکز فرهنگی
- ایجاد فرصت‌های مناسب برای آمادگی ورود به انواع تربیت‌های تخصصی (شغلی و آموزش‌عالی)
- بدین ترتیب مدرسه مهم‌ترین نهاد فرهنگی تربیتی کشور و نقطه اتکای دولت و ملت در رشد و پیشرفت پایدار جامعه اسلامی - ایرانی، تحت لوای پرچم جمهوری اسلامی و اهتزاز همیشگی آن است.

چشم‌انداز تحول در مدارس

در این چشم‌انداز همه مدارس کشور در یک حرکت تدریجی و تحولی، چهار گام پیش‌رونده و متوالی شامل «مدرسه آماده حرکت در مسیر تحول»، «مدرسه فعال در مسیر تحول»، «مدرسه پیشگام در مسیر تحول» و «مدرسه الگو در مسیر تحول» را با موفقیت طی نموده و به وضعیت مدرسه مطلوب ارتقا پیدا می‌کنند. پیمودن این مسیر نیازمند پشتیبانی همه‌جانبه حوزه ستادی از مدارس در مسیر تحول با توجه به شرایط و اقتضائات هر گام است.

راهبردهای تحول در مدرسه

- ۱- ترویج فرهنگ تحول‌خواهی و ایجاد وفاق فکری، همدلی و کار جمعی، در گروه مدیریت و سایر ارکان مدارس و مسئولان حوزه ستادی؛
- ۲- به رسمیت شناختن هویت و عاملیت نهادی مدرسه در مسیر تحول، به‌عنوان پیشران «مدرسه در مسیر تحول» و تمرکز بر حمایت همه‌جانبه از هرگونه تحول اساسی خرد، در نظام تربیت مدرسه‌ای؛

^{۵۰} عنوان جامعه صالح بر اساس مبانی دینی برای اشاره به شأن جمعی و بعد اجتماعی حیات طیبه انتخاب شده است. به همین منوال و متناسب با آن در «فلسفه تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران» تعبیر مدرسه صالح به‌عنوان جلوه جامعه صالح برای مدرسه مطلوب به‌مثابه کانون تحقق حیات طیبه انتخاب شده است (مبانی نظری ص ۲۸۸)

۳- تغییر نقش و جایگاه حوزه ستادی نسبت به «مدارس در مسیر تحول»:

۱-۳- از فرماندهی به سیاست‌گذاری برای طراحی و اجرای برنامه‌های تحولی در مدارس (متناسب با سند تحول و شرایط منطقه‌ای و محلی) و پشتیبانی علمی، فنی و مالی و نظارت بر رعایت این سیاست‌ها
 ۲-۳- تدوین و ابلاغ شاخص‌های ارزیابی برنامه‌های تحولی «مدارس در مسیر تحول» با کمک نهادهای مستقل
 ۳-۳- ایجاد هماهنگی در سیاست‌های ابلاغی و برنامه‌های پیشنهادی به مدارس در مسیر تحول
 ۴-۳- انتصاب و تثبیت مدیران توانمند، خلاق و تحول‌آفرین برای «مدارس در مسیر تحول» و حمایت و توانمندسازی مدیران و معلمان برای طراحی و اجرای برنامه‌های تحولی
 ۵-۳- تفویض اختیار طراحی و اجرای برنامه‌های تحولی به «مدارس در مسیر تحول» و نظارت روش‌مند بر عملکرد آنها (پرهیز از طراحی برنامه‌های تحولی در ستاد و ابلاغ بخشنامه‌ای و تکلیفی به این دسته از مدارس)

۶-۳- زمینه‌سازی برای مشارکت و هم‌افزایی عوامل سهیم و مؤثر در اجرای برنامه‌های تحولی «مدارس در مسیر تحول»

۷-۳- پذیرش اقتضائات و الگوهای اجرایی متفاوت «مدارس در مسیر تحول» با توجه به تنوع مدارس^{۵۱}
 ۸-۳- حمایت از طراحی سامانه اشتراک تجربیات زیسته مدارس در مسیر تحول و شبکه‌سازی برای تقویت ارتباط مستمر و مؤثر با آنها

ویژگی‌های مدرسه صالح در تراز سند تحول

مدرسه مطلوب در تراز سند تحول به‌عنوان یک نظام سامان‌یافته بهره‌مند از نوعی هویت جمعی، دارای ویژگی‌هایی است که برخی از این ویژگی‌ها معطوف به خود نهاد مدرسه هستند و بعضی دیگر ماهیت ستادی دارند:

۱-۲) ویژگی‌های مدرسه صالح، معطوف به نهاد مدرسه

- دارای روابط مبتنی بر درک و همدلی متقابل بین همکاران و توافق بر سر مجموعه‌ای از ارزش‌ها و عزم جمعی برای تحقق آن‌ها در مدرسه؛
- پایبند توجه به حقوق و مسئولیت تربیتی دانش‌آموزان و اولیای آنان؛
- بهره‌مند از محیط اخلاقی، علمی، امن، دوست‌داشتنی، زیبا، نشاط‌آور، مهرورز، تحرک‌آفرین و با طراوت، متناسب با ویژگی‌های جسمی، جنسیتی، سنی و روحی دانش‌آموزان و معلمان؛
- برخوردار از روابط عادلانه و منصفانه معلمان با یکدیگر و با دانش‌آموزان در محیط مدرسه؛
- زمینه‌ساز مشارکت معلمان در تولید طرح‌ها و برنامه‌های تربیتی و اصلاحی، تولید محتوا و تصمیم‌گیری‌های تربیتی از طریق شورای معلمان، شورای مدرسه و ارتباط با تشکل‌ها و انجمن‌های علمی و حرفه‌ای؛
- توانمند در متناسب‌سازی برنامه درسی با ویژگی‌ها و ظرفیت‌های مدرسه؛
- نقش‌آفرین در فرآیند انتخاب آگاهانه، عقلانی و مسئولانه نظام ارزش‌های زندگی توسط معلمان و دانش‌آموزان؛

^{۵۱} مدارس ماندگار مصوب جلسه ۷۲۵ مورخه ۱۳۸۴/۴/۲۸ آن دسته مدارس با قدمت تاریخی و سوابق درخشان علمی و فرهنگی هستند که نمایی از مدارس الگو در مسیر تحول را ارائه می‌دهد.

- زمینه‌ساز مشارکت نهادهای مردمی در ارائه خدمات تربیتی متنوع و با کیفیت در مدرسه؛

- مورد اعتماد حوزه ستادی، در تصمیم‌گیری‌های ناظر به فرآیندهای درون مدرسه؛

- پاسخگو در قبال نتایج و پیامدهای اجرای تصمیمات؛

- ایجاد‌کننده سازوکار مناسب برای اجرای فرصت‌های تربیتی غیرالزامی (انتخابی و اختیاری) برنامه درسی.

۲-۲) ویژگی‌های مدرسه صالح، معطوف به ستاد

- استانداردسازی مدارس از جهت ساختمان و تجهیزات و امکانات موردنیاز برای تحقق اهداف مدارس براساس تنوع مناطق

- برخوردار از اعتبارات مناسب و پایدار با استفاده از منابع مالی دولتی، کمک‌های خیرین و مشارکت‌های مردمی با رعایت اصل عدالت‌آموزشی

- انتصاب مدیر و معلمان براساس شایستگی‌های «عمومی، حرفه‌ای و تخصصی»

- تفویض اختیار به مدرسه برای اجرای فرصت‌های تربیتی غیرالزامی (انتخابی و اختیاری) براساس مصوبات قانونی

- اعتماد به تصمیم‌گیری‌ها و فرآیندهای درون مدرسه

- نظارت بر اجرای تصمیمات و رصدکردن پیامدها

الزامات در مدرسه مطلوب در تراز سند تحول بنیادین

الف) ایجاد تحول در نظام تربیت مدرسه‌ای از طریق تقویت روحیه تحول‌خواهی در گروه مدیریت، معلمان، والدین و دانش‌آموزان و ایجاد زمینه مشارکت ایشان در انتخاب، طراحی و اجرای طرح‌های تحولی مدرسه؛

ب) توانمندسازی گروه مدیریت و سایر نیروهای مدرسه برای شناخت وضع موجود، ترسیم تصویر روشن و شوق‌انگیز از وضعیت مطلوب دست‌یافتنی برای مدرسه (چشم‌انداز مدرسه) و تصمیم‌گیری درباره برنامه راهبردی مدرسه؛

ج) بسیج منابع و امکانات مدرسه برای حرکت در مسیر تحول؛

د) استفاده از فناوری آموزشی در سطح معیار با توجه به طیف منابع و رسانه‌های یادگیری؛

ه) جلب مشارکت عوامل سهیم و مؤثر و آماده‌سازی شرایط برای اجرای طرح‌های تحولی؛

و) خودارزیابی طرح‌های تحولی اجراشده و اصلاح آن‌ها براساس نتایج به‌دست‌آمده؛

ز) انتصاب مدیران شایسته و فراهم ساختن امکان انتخاب و حفظ نیروهای همکار برای مدیریت مدرسه؛

ح) ارائه انواع پشتیبانی‌های علمی، فنی و پژوهشی از طرف ستاد و سایر نهادها، برای اجرای طرح‌های تحولی؛

ط) ارزشیابی طرح‌های تحولی اجراشده و پیشنهاد بهبود آن‌ها براساس نتایج به‌دست‌آمده؛

چارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش^{۵۲}

محور اصلی سامان‌دهنده «تحول بنیادین در نظام تربیت رسمی عمومی» وجود نوعی چارچوب نهادی است که بتواند فرایند شکل‌گیری، استمرار، اجرا و نظارت بر آن را سر و سامان بدهد. چارچوب نهادی اشاره به نقش بارز راهبران، مجریان تحول بنیادین و سایر دستگاه‌ها، عوامل سهیم و موثر و شرکای راهبردی داشته و نشان می‌دهد مسئولیت موضوعات مرتبط با سیاست تحول و کمک به اجرای آن برعهده چه ارکانی است. چارچوب نهادی تحول بنیادین در دو سطح «سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی» و «برنامه‌ریزی و نظام اجرایی» به شرح زیر تعیین می‌گردد:

سطح اول: سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی در سطح کلان

شورای عالی انقلاب فرهنگی

- ۱- سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری کلان، تقویت عزم ملی و تنظیم تعامل مؤثر آموزش و پرورش با سازمان‌ها، دستگاه‌ها و نهادهای مختلف برای اجرای سند تحول بنیادین برعهده شورای عالی انقلاب فرهنگی است.
- ۲- شورای عالی انقلاب فرهنگی مسئولیت تطبیق برنامه‌های توسعه کشور با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را در فرآیند تدوین برنامه برعهده دارد.
- ۳- شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌منظور نظارت و ارزیابی راهبردی بر فرآیند تحول بنیادین و تحقق اهداف و چرخش‌های کلان تحولی و عملکرد دستگاه‌ها در اجرای سند تحول بنیادین، شاخص‌ها و معیارهای مربوط را حداکثر ظرف مدت شش ماه تدوین و پس از تصویب به حوزه‌های ذی‌ربط ابلاغ می‌نماید.
- ۴- شاخص‌های نظارت و ارزیابی در سطوح شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی آموزش و پرورش و وزارت آموزش و پرورش باید به‌گونه‌ای تدوین شوند که مکمل هم باشند.

شورای عالی آموزش و پرورش

شورای عالی آموزش و پرورش با استفاده از تمام ظرفیت وزارت آموزش و پرورش و سایر نهادها و سازمان‌های دولتی، بخش خصوصی و ظرفیت‌های مردمی و امکانات کشور، مسئولیت تصویب طراحی سازوکار تحقق اهداف، بررسی، تصویب و ابلاغ سیاست‌های اجرایی، ساختارها و فرایندها و الزامات مورد نیاز، به‌روزآوری، اصلاح و ترمیم، ایجاد هماهنگی و انسجام در سیاست‌ها و برنامه‌ها برای راهبری تحول بنیادین و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحولی را برعهده دارد و گزارش پیشرفت اجرای سند و چگونگی عملکرد وزارت

^{۵۲} اسناد منبعت از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پس از ابلاغ نسخه ترمیم یافته سند، توسط شورای عالی آموزش و پرورش به‌روزرسانی و بازتولید خواهد شد.

آموزش و پرورش را بر مبنای شاخص‌ها و معیارهای مصوب به صورت سالانه به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه می‌دهد.

سطح دوم: برنامه‌ریزی و نظام اجرایی

الف) سازوکارهای اجرایی

شورای عالی آموزش و پرورش

۱- شورای عالی آموزش و پرورش مکلف است به منظور نظارت و ارزیابی بر حسن اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین و چرخش‌های تحولی زیرنظام‌ها و چگونگی عملکرد دستگاه‌ها، شاخص‌های مربوط را حداکثر ظرف مدت شش ماه پیگیری، تصویب و به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ نماید.

۲- شورای عالی آموزش و پرورش مکلف است با راه‌اندازی دبیرخانه دائمی سند تحول بنیادین، نظارت و ارزیابی بر حسن اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین و چرخش‌های تحولی زیرنظام‌ها و چگونگی عملکرد دستگاه‌ها را به‌طور مستمر رصد و پیگیری نموده و در پایان هر سال گزارش عملکرد خود را به دبیرکل شورا ارائه نماید.

وزارت آموزش و پرورش

۱- وزارت آموزش و پرورش به‌عنوان مهم‌ترین مرجع و محور اجرای فعالیت‌های آموزش رسمی عمومی مکلف است به منظور همراه‌سازی و تعامل سازنده با عوامل سهیم و مؤثر، سند تقسیم کار ملی (شامل سهم، زمینه‌ها و محورهای مشارکت و چگونگی ایفای نقش و مسئولیت نهادها، سازمان‌ها و دستگاه‌های کشور از جمله نهاد رسانه به‌ویژه رسانه ملی) در اجرای سند تحول بنیادین را حداکثر ظرف مدت شش ماه مشخص کند و پس از تأیید شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی برساند.

۲- وزارت آموزش و پرورش موظف است مدل و نقشه‌راه و استراتژی‌های اجرای سند تحول بنیادین را بر مبنای زیرنظام‌های شش‌گانه و دوره‌های تحصیلی در بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت؛ تدوین نماید و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند.

۳- وزارت آموزش و پرورش مسئول است گفتمان تحول‌خواهی و تحول‌آفرینی را با بهره‌مندی حداکثری از ظرفیت‌های موجود و تهیه پیوست رسانه‌ای بر اساس مبانی نظری و سند تحول بنیادین توسعه داده و نهادینه نماید.

۴- وزارت آموزش و پرورش موظف است ساختار و تشکیلات خود را با اقتضات اجرای سند تحول با هماهنگی مراجع ذی‌ربط متناسب نماید.

۵- وزارت آموزش و پرورش مکلف است به منظور نظارت و ارزیابی عملیاتی بر حسن اجرای اقدامات و فعالیت‌های انجام‌یافته در راستای تحقق اهداف برنامه‌های تحولی سند تحول بنیادین، شاخص‌ها و معیارهای مربوط را حداکثر ظرف مدت شش‌ماه تدوین و به حوزه‌های ذی‌ربط ابلاغ نماید.

۶- وزارت آموزش و پرورش موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه برنامه‌های زیرنظام‌های شش‌گانه را متناسب با تغییرات به عمل آمده در سند تحول، به‌روزرسی نموده و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند.

۷- وزارت آموزش و پرورش موظف است با آموزش و تربیت مجریان، به‌کارگیری و ساماندهی نیروهای توانمند و واجد شرایط، تأمین و بسیج امکانات و منابع، تدوین برنامه‌های اجرایی کوتاه مدت و میان مدت در سطح ملی و استانی، جلب مشارکت همگانی و همکاری سایر دستگاه‌ها و نهادها، اقدامات لازم برای تحقق مفاد سند را معمول دارد.

۸- وزارت آموزش و پرورش موظف است پیش‌نویس قوانین و مقررات مورد نیاز را تهیه و پس از بررسی و تأیید شورای عالی آموزش و پرورش به مراجع ذی‌ربط ارائه نماید.

۹- وزارت آموزش و پرورش موظف است نسبت به انطباق دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها، رویه‌ها و اصلاح آن‌ها به‌منظور تسهیل و تسریع فرآیند اجرای سند تحول حداکثر ظرف مدت شش ماه اقدام نماید.

۱۰- وزارت آموزش و پرورش موظف است گزارش عملکرد اجرای سند تحول بنیادین را بر مبنای شاخص‌ها و معیارهای مصوب به‌صورت سالانه تهیه و به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه نماید.

۱۱- وزارت آموزش و پرورش موظف است نسبت به تدوین پیوست فناوری اجرای سند تحول و فراهم‌ساختن زیرساخت‌های اطلاعاتی لازم برای پایش شاخص‌های مربوط با استقرار سامانه یکپارچه ارزیابی و ایجاد داشبورد مدیریتی اقدام نماید.

دستگاه‌ها و نهادها

۱- به‌منظور هماهنگی بین‌دستگاهی و تسهیل فرآیندهای اجرایی و بسیج کلیه امکانات و ظرفیت‌های وزارتخانه‌های کشور، «ستاد هماهنگی و پشتیبانی از اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» با حضور معاون اول رئیس‌جمهور و نمایندگان دستگاه‌های مربوط تشکیل گردد.

۲- تمام دستگاه‌ها و نهادها، به‌ویژه رسانه ملی، مکلفند در چارچوب این سند و بر پایه مبانی نظری آن، همکاری لازم را با نظام تربیت رسمی‌عمومی برای زمینه‌سازی تحقق اهداف تحول بنیادین آموزش و پرورش معمول دارند. گزارش نحوه و میزان همکاری دستگاه‌ها به‌صورت سالانه توسط شورای عالی آموزش و پرورش به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه خواهد شد.

۳- عملکرد هر یک از دستگاه‌ها در زمینه اجرای سند تحول، به‌عنوان یکی از معیارهای اصلی ارزیابی عملکرد آنها تعیین و اعمال می‌گردد.

۴- سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است ردیف مستقل و ویژه برای اجرای سند تحول بنیادین در بودجه سالانه وزارت آموزش و پرورش پیش‌بینی نماید.

ب) الزامات اجرایی :

مالیه در تحول بنیادین آموزش و پرورش^{۵۳}

یکی از عوامل موثر در اجرای مطلوب مفادسند تحول بنیادین، تامین و تخصیص اعتبارات مکفی مالی به نظام تربیت رسمی عمومی از سوی حاکمیت و دولت است. این نظام جهت پیشبرد و تحقق اهداف کلان در سه سطح اقدامات و برنامه‌ها نیاز مبرم به تامین و تخصیص بودجه دارد. سطح اول تامین بودجه بابت فعالیت‌ها و برنامه‌هایی که زیرساخت‌ها را مهیا و فراهم می‌کنند. سطح دوم بودجه جاری که کمک می‌کند تا دستگاه کار خود را به خوبی انجام دهد و سطح سوم بودجه برای اقدامات و برنامه‌هایی که کارایی و اثربخشی نظام تربیت رسمی و عمومی را افزایش می‌دهد. بر این اساس موارد مالی زیر مدنظر می‌باشد.

حاکمیت(دولت)

- ۱- دولت به عنوان تامین کننده اصلی منابع مالی نظام تربیت رسمی عمومی حداقل ۱۵/۵ درصد از بودجه عمومی کشور را به آموزش و پرورش اختصاص داده و سهم اعتبارات آموزش و پرورش حداقل به میزان ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی تعیین گردد^{۵۴}.
- ۲- دولت موظف است برای رسیدن به حد استاندارد مطلوب از نظر فضا، تجهیزات، امکانات و فناوری آموزشی؛ علاوه بر کمک‌های مردمی(خیرین مدرسه ساز و...) منابع مالی را برای ساخت، تجهیز و نگهداری مدارس و فضاهای تربیتی اختصاص دهد.
- ۳- دولت موظف است به منظور ارتقاء کیفیت خدمات تربیتی و اجرایی سازی برنامه‌ها و فعالیت‌های سند تحول، سهم اعتبارات هزینه‌ای غیرپرسنلی از کل اعتبارات هزینه‌ای آموزش و پرورش را حداقل ۱۲ درصد تامین نماید.
- ۴- دولت موظف است، اعتبارات مورد نیاز اجرایی کردن برنامه‌ها، راهکارها و فعالیت‌های سند، را در ردیف‌های بودجه سالانه منظور و منابع آن را به‌طور کامل تخصیص نماید.

^{۵۳} مالیه آموزش و پرورش، روش‌های علمی چگونگی تامین، تخصیص و مصرف منابع مالی و ارزیابی آثار آن در نظام آموزش و پرورش می‌باشد. بنابراین دو رویکرد نهاده‌ای و سیاستگذاری نسبت به منابع مالی در آموزش و پرورش وجود دارد. در رویکرد نهاده‌ای، به کمک منابع مالی به عنوان مهمترین نهاده، عوامل آموزشی (منابع انسانی، فضاها و تجهیزات، منابع درسی و ...) و نیازهای نظام آموزش و پرورش فراهم می‌گردد. در رویکرد سیاستگذاری، علاوه بر لحاظ نقش نهاده‌ای آن، از منابع مالی به عنوان ابزار سیاستگذاری و مدیریتی یا راهبری امور آموزش و پرورش مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین در این بخش از سند که به مالیه آموزش و پرورش با تاکید بر تامین منابع مالی جهت اجرایی سازی سند تحول بنیادین اختصاص یافته، «منابع مالی» با رویکرد سیاستگذاری در سه محور «تامین»، «تخصیص» و «مصرف» مدنظر قرار می‌گیرد. این رویکرد علاوه بر تامین منابع مالی مورد نیاز در راستای تحقق اهداف سند، منابع مالی به عنوان یک ابزار سیاستگذاری به منظور راهبری، مدیریت و نظارت بر برنامه‌ها، راهکارها، فعالیت‌ها و ... نظام آموزش و پرورش مورد توجه قرار گرفته است.

^{۵۴} میانگین سهم بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت در بین کشورها ۱۵/۵ درصد می‌باشد.

شورای عالی آموزش و پرورش

- ۱- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، گزارش عملکرد تخصیص و توزیع منابع مالی به آموزش و پرورش و نحوه توزیع آن بین استان‌ها و مناطق آموزشی را حداکثر تا پایان خرداد ماه هر سال به اطلاع شورای عالی آموزش و پرورش برساند.
- ۲- نظارت بر اجرای برنامه‌های تفصیلی زیر نظام‌های سند تحول بنیادین و چگونگی تامین و تخصیص منابع مالی برای آنها بر عهده شورای عالی آموزش و پرورش خواهد بود.

وزارت آموزش و پرورش

- ۱- وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان برنامه و بودجه منابع مالی اختصاص یافته به آموزش و پرورش را با رویکرد عدالت عمودی^{۵۵} بین استان‌ها و مناطق آموزشی توزیع نماید و اعتبارات هزینه ای آموزش و پرورش در قالب کمک به هریک از استان‌ها و مناطق آموزشی در بودجه کل کشور توزیع و اختصاص یابد
- ۲- وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان برنامه و بودجه در تخصیص منابع بین دوره‌های تحصیلی اولویت را به دوره پیش دبستان، آموزش ابتدایی و آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش دهد.
- ۳- وزارت آموزش و پرورش همه ساله سرانه استانداردهای توسعه کمی و ارتقای کیفی دوره های تحصیلی با اولویت دوره پیش دبستان و ابتدایی و آموزش فنی و حرفه‌ای را تهیه و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند.
- ۴- وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان برنامه و بودجه همه ساله عملکرد مالی اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای مربوط به هر یک از استانها و مناطق آموزشی را به همراه نشانگرهای آموزشی و مالی را در قالب سال‌نامه آماری منتشر و یک نسخه آن را به دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش ارسال کند.

عوامل سهیم و موثر (سازمان‌ها و نهادها)

- ۱- وزارت مسکن و شهر سازی و شهرداری‌ها موظفند در افق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با همکاری سازمان نوسازی و تجهیز مدارس و..... کلیه مدارس مورد نیاز جدید را احداث و مدارس قبلی را نوسازی و مقاوم سازی نمایند.
- ۲- سازمانها و نهادهای عمومی غیر دولتی، جوامع محلی، سازمانهای مردم نهاد حداکثر منابع مالی لازم در اختیار را برای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اختصاص داده و دولت حمایت‌های لازم را در این زمینه به عمل آورد.
- ۳- به منظور تحقق عدالت تربیتی، حداقل یک درصد از اعتبارات هدفمندی یارانه‌ها با تاکید بر مناطق کم برخوردار آموزشی به نظام تربیت رسمی عمومی اختصاص یابد.

۵۵ در عدالت افقی استانی‌هایی که نیاز مشابه دارند و از نظر مالی سهم برابر در پرداخت دارند به یک اندازه از خدمات مالی بهره‌مند می‌شوند و در عدالت عمودی استان‌های کم برخوردار از خدمات مالی بیشتری نسبت به استان‌های برخوردار بهره‌مند می‌شوند.

۴- به منظور تامین، تجهیز و استفاده از فناوری‌های نوین در مدارس دولتی حداقل یک درصد از مالیات بر ارزش افزوده به آموزش و پرورش اختصاص یابد.

۵- سازمان برنامه و بودجه موظف است بر اساس پیشنهاد آموزش و پرورش اعتبارات برنامه‌ها و فعالیت‌های اولویت‌دار سند تحول را در ردیف‌های بودجه سالانه منظور نموده و در مقاطع سه ماهه تخصیص کامل دهد. وزارت آموزش و پرورش نیز گزارش عملکرد عملیاتی آن را به سازمان برنامه و بودجه ارائه خواهد کرد.

ج) بازنگری

ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش:

فرایند اصلاح و ترمیم سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران در افق چشم‌انداز در بازه‌های زمانی پنج‌ساله از تاریخ ابلاغ مصوبه آن، مطابق با مبانی نظری سند تحول بنیادین (فلسفه تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران، فلسفه تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران و رهنامه نظام تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران)، سیاست‌های کلی ایجاد تحول در آموزش و پرورش، آخرین دستاوردها و یافته‌های علمی- پژوهشی، تغییر و تحولات محیطی و گزارش ارزشیابی از اجرای سند تحول و تجربیات اجرایی پس از تصویب شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب نهایی شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌رسد.

فصل دهم

شاخص‌های راهبردی ارزشیابی نظام تربیت رسمی عمومی

مقدمه

به منظور ارتقاء و تضمین کیفیت فرآیند «تربیت»، حصول اطمینان از برونداد مطلوب و در شأن نظام برجسته تربیت رسمی عمومی و نظر به تکلیف فصل نهم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تکمیل و به‌روزرسانی شاخص‌های موجود^{۵۶}، با انجام فرایند «رصد، پایش و بازتولید شاخص‌های ارزشیابی عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی، منطبق با اقتضات روز جامعه»، بخش «شاخص‌های راهبردی» از مجموعه شاخص‌های «راهبردی، برنامه‌ای و اجرایی» که متناظر با اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین به تدوین رسیده است به شرح زیر ارائه می‌گردد:

هدف کلان ۱: بهسازی و به‌روزآوری «راهبری و مدیریت» در نظام تربیت رسمی عمومی شاخص‌های راهبردی:

- ۱- میزان افزایش بهره‌وری نظام کارشناسی، مدیریت و راهبری تربیتی بر اساس سنجه‌های معیار (هدف عملیاتی ۱)
- ۲- میزان افزایش کارایی عملکرد مدیران (هدف عملیاتی ۲)
- ۳- میزان مطلوب بودن ساختار سازمانی براساس سنجه‌های معیار (هدف عملیاتی ۳)
- ۴- میزان مشارکت آموزش و پرورش در برنامه‌های ملی (هدف عملیاتی ۴)
- ۵- میزان مشارکت عوامل سهیم و موثر و شورای آموزش و پرورش استان در طراحی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌ها (هدف عملیاتی ۵)

هدف کلان ۲: بهسازی در نظام برنامه‌ریزی آموزشی و درسی شاخص‌های راهبردی:

- ۱- میزان کسب شایستگی‌های مبتنی بر اهداف ساحت‌های ششگانه تربیتی دانش‌آموزان (هدف عملیاتی ۶)
- ۲- میزان تنوع در روشها و بسترهای یادگیری منطبق با اهداف برنامه درسی (هدف عملیاتی ۷)
- ۳- میزان تناسب محتوای تربیتی با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و مسائل جامعه (هدف عملیاتی ۸)
- ۴- میزان تعالی هویت همه جانبه دانش‌آموزان (هدف عملیاتی ۹)
- ۵- میزان ساعات تدریس در محیط‌های یادگیری ترکیبی، حضوری و مجازی (هدف عملیاتی ۱۰)
- ۶- میزان اجرای مطلوب شیوه‌های ارزشیابی مبتنی بر شایستگی‌های دانش‌آموزان (هدف عملیاتی ۱۱)

^{۵۶} ارزشیابی از عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی، فرایندی مهم در پیشبرد مطلوب برنامه‌ها و تحقق اهداف این نظام می‌باشد. بر این اساس، مصوبه ۷۶۰ شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۳ با ارائه ۱۵۵ شاخص ارزیابی در سه دسته درون دادی، برون‌دادی و فرایندی مؤید این موضوع است. در تکمیل این فرایند، مصوبه ۸۸۶ با نگاه به مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز، با ۲۹ شاخص استاندارد کمی و ۱۴ شاخص کیفی در تاریخ ۱۳۹۲/۷/۱۵ با هدف محک و رصد عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی به تصویب رسید.

هدف کلان ۳: بهسازی و ارتقای «مدیریت منابع انسانی» و تربیت معلم

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- میزان رضایت شغلی معلمان (هدف عملیاتی ۱۲)
- ۲- میزان کسب شایستگی‌های تخصصی و حرفه‌ای فرهنگیان (هدف عملیاتی ۱۳)
- ۳- نسبت میزان سرانه جبران خدمات فرهنگیان به سرانه جبران خدمات اعضای هیات علمی (هدف عملیاتی ۱۴)

هدف کلان ۴: تأمین منابع مالی کافی و پایدار، تخصیص هدفمند و عادلانه و مصرف بهینه و

بهره‌ورانه

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- نسبت میزان منابع مالی در اختیار به نیاز واقعی بر اساس برنامه‌های پیش‌بینی شده (هدف عملیاتی ۱۵)
- ۲- میزان مصرف بهینه منابع مالی (هدف عملیاتی ۱۶)

هدف کلان ۵: بهسازی و به‌روز‌آوری فضاهای کالبدی، تجهیزات و فناوری‌های نوین مدارس و سایر

فضاهای یادگیری

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- میزان بهره‌برداری از فناوری نوین در برنامه‌های تربیتی مدارس (هدف عملیاتی ۱۷)
- ۲- نسبت فضاهای تربیتی متناسب‌سازی شده با ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی، نیازهای دانش‌آموزان و اقتضات فرهنگی و معماری اسلامی - ایرانی به کل فضاهای تربیتی (هدف عملیاتی ۱۸)

هدف کلان ۶: بهسازی نظام پژوهش، سنجش و ارزشیابی، تولید و پردازش داده‌ها و یافته‌های

همه‌جانبه، معتبر، پرشمار، اثربخش و اصلاح‌دهنده درون‌دادها در سطح کلان و خرد

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- درصد اجرای مطلوب فرآیندهای ارزشیابی و تضمین کیفیت و ارزیابی عملکرد نظام تربیت رسمی عمومی (هدف عملیاتی ۱۹)

- ۲- درصد برنامه‌های اجرا شده دارای پیوست پژوهشی به کل برنامه‌های اجرا شده (ملی/استانی)

(هدف عملیاتی ۲۰)

هدف کلان ۷: کسب موقعیت نخست و ممتاز نظام تربیت رسمی عمومی کشور در منطقه و جهان اسلام

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- تعداد برنامه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مستند و گزارش شده و دارای ارزشیابی (هدف عملیاتی ۲۱)
- ۲- میزان رشد موقعیت آموزش و پرورش در ارزیابی‌های منطقه‌ای و جهانی (هدف عملیاتی ۲۲)

هدف کلان ۸: نقش‌آفرینی و ارتقا کیفیت همه‌جانبه مدرسه، به عنوان یکی از کانون‌های پیشرفت محلی و جلوه‌ای از حیات طیبه

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- میزان دامنه اختیارات و استقلال مدارس براساس نتایج ارزیابی مستمر کیفیت عملکرد آنان (هدف عملیاتی ۲۳)
- ۲- درصد مدارس تاثیرگذار و دارای تعامل با ستاد، خانواده، محله و جامعه (هدف عملیاتی ۲۴)

هدف کلان ۹: تامین، بسط عدالت و نصیب برابر تربیتی

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- درصد دانش‌آموزان برخوردار از عدالت و نصیب برابر تربیتی براساس سنجه‌های معیار (هدف عملیاتی ۲۵)
- ۲- میزان انطباق توزیع منابع با ضرایب توزیع عادلانه براساس سنجه‌های معیار (هدف عملیاتی ۲۶)

هدف کلان ۱۰: نقش‌آفرینی فزون‌تر، همسو و همه‌جانبه ارکان و عوامل سهیم و موثر در پیشبرد اهداف نظام تربیت رسمی عمومی

شاخص‌های راهبردی:

- ۱- درصد مدارس مشارکت‌کننده در افزایش سطح توانایی‌ها و مهارت‌های اعضای خانواده در ایفای نقش تربیتی (هدف عملیاتی ۲۷)
- ۲- میزان مشارکت ارکان سهیم و مؤثر بخش دولتی / غیردولتی در تربیت رسمی عمومی (هدف عملیاتی ۲۸)

این سند مشتمل بر ۱۰ فصل، ۱۰ هدف کلان، ۳۳ راهبرد، ۲۸ هدف عملیاتی، ۱۲۱ راهکار و ۲۸ شاخص راهبردی، در جلسات ..... شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجرا است.

غیر قابل استناد

